

Gremtis

ŠEIMOS BIBLIOTEKA

No.

ZIGMAS RUMSA

LIETUVA

Pranas Vaičaitis

Yra šalis, kur upės teka
 Linksmai tarp girių užiančių
 Ir meiliai tarp savęs šneka
 Prie giesmininkų vieversių.
 Ten prakaitas aplieja žmones
 Prie vasaros sunkių darbų,
 Ir prastas apdaras marškonis
 Apdengia sąnarius visų.
 Bet tave meiliai pavaišina,
 Kaip tik nueisi į svečius, —
 Tave ten myli, valgydina,
 Kiek tik tai leidžia išteklūs.
 Ir grakščios tos šalies merginos,
 Ten žydi visa ko puikiau...
 Šalis ta Lietuva vadinasi.
 Bet aš — neilgai ten buvau...
 Atsimenu, kad į guolį
 Saulutę prašo vakarai,
 Lietuviai gieda tad varguoliai,
 Nes pabaigti dienos darbai...

Kaip tasyk mergos veidą skaistų
 Prie rūtų lenkia kvepiančių,
 Dainuodamos jas meiliai laisto,
 Lelijų skinas žydinčių...
 Atsimenu, kaip vakaras šiltas
 Po vasaros kaitrios dienos
 Ir oras, ramumu išpildas,
 Nenoroms traukia prie dainos...
 Kaip tasyk varpas sunkiai gaudžia
 Ir jis girdėt toli, toli...
 Seniai jau paukščiai medžiuos snaudžia,
 Bet pats užmigti negali...
 Kaip upės vandens, mintys teka,
 Idėjos reiškiasi galvoj;
 Gamta su tavim, rodos, šneka:
 „Gražu, gražu mūs Lietuvoj“...
 O tėviške! koks mielas kraštas,
 Kurio taip netekau ūmai, —
 To neišreikš nė vienas raštas,
 Tai pasakys vieni jausmai...

Spausdinamo eilėraščio LIETUVA autorius Pranas Vaičaitis gimė Santakų kaime Šakių apskrityje 1876 metais vasario 10 d. Baigęs gimnaziją neišpildė tėvų noro, nestoja dvasinės seminarijos, bet išvyksta Petrapilim studijuoti teisės, manydamas tuo būdu daugiau pasitarnausias Lietuvai. Studijuodamas verčiasi pamokomis. Sunkios gyvenimo sąlygos pakerta sveikatą ir baigęs teisę suserga džiova. Grįžęs Lietuvon netrukus miršta (1901. XI. 21). Palaidotas Sintautų kapinėse. Pranas Vaičaitis parašė pluoštą eilėraščių, kuriuose vyrauja tėvinės meilės ir gamtos motyvai. Spausdinamasis eilėraštis sukurtas studijų metais poetui ilgintis tėvynės.

Amerika Lietuvos laisvės klausimais

Jungtinių Amerikos valstybių kongrese 1953 metų liepos mėnesį vienbalsiai priimtoji Ch. Kersteno rezoliucija iširti Lietuvos, Latvijos ir Estijos sovietinį pavergimą yra pačiu svarbiausiu 1953 metų laimėjimu Lietuvos bylos reikale. Tenka ne tik padėką reikšti šios rezoliucijos autoriui Amerikos kongreso nariui Kerstenui, bet taip pat ir Amerikos Lietuvių Tarybai, kuri dėjo visas galimas pastangas, kad tik rezoliucija kongreso būtų priimta. Teko eilę kartų šiuo klausimu lankytis Vašingtone, rasti įtakingų Amerikos kongreso narių, kurie šią rezoliuciją palaikytų ir skatintų prie jos balsavimo prisidėti kitus kongreso narius. Ši rezoliucija buvo visų Amerikos kongreso narių vienbalsiai priimta, kas ypač retai pasitaiko Amerikos kongrese. Pats komisijos darbas, vadovaujamas Kersteno, buvo pradėtas 1953 metų lapkričio 30 dieną. Pradėjus apklausinėjimus pirmasis žodį tarė Jungtinių Amerikos Valstybių Užsienio reikalų ministeris J. F. Dulles, kurio kalba pateikiama išties.

Amerikos užsienio reikalų ministerio kalba Lietuvos pavergimo klausimu:

„Pirminė Kerstenai ir Komiteto Nariai, aš esu dėkingas turėdamas galimumą pasisakyti Pabaltijo respublikų — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — reikalais. Aš kalbėsiu apie jų praeitį, dabartį ir ateitį. Kiekvienai iš tų fazių skiriu didelę reikšmę.

Praeitis.

Pabaltijo kraštų gyventojai paskelbė savo nepriklausomybę nuo Rusijos 1918 metais. 1920 metais Sovietų Rusija sudarė su jais taikos sutartis. Tomis sutartimis Sovietų Rusija be jokių rezervų pripažino Pabaltijo valstybių nepriklausomybę ir suverenumą. Ji šiose sutartyse pažymėjo, jog pati savo noru ir visam laikui atsisako nuo visų suvereninių teisių į Pabaltijo kraštų tautas ir teritorijas.

1922 metų liepos 28 d. Jungtinės Amerikos Valstybės diplomatinio keliu pripažino Pabaltijo kraštų vyriausybes. Mes tai padarėme laikydamiesi savo tradicinio nusistatymo.

Per minėtus pirmuosius ketveris savo kaip nepriklausomų valstybių gyvavimo metus Estija, Latvija ir Lietuva yra įrodžiusios, jog jų nepriklausomybė turi tvirtą pagrindą. Jos sėkmingai išlaikė vidinį tvirtumą tiek politiniu, tiek ūkiniu požiūriu. Tarptautiniuose santykiuose jų elgesys derinosi tarptautine praktika. Taigi, jos turėjo teisę būti mūsų pripažintos. Ir iš tikrųjų, pavergtos tautos turi nepalaužiamą viltį būti nepriklausomos kaip ir mūsų tauta, kuri džiaugiasi laisve nuo pat valstybės įsikūrimo.

Per du dešimtmečius Baltijos respublikos įrodė, kad jų laisvė yra atnešusi gerų vaisių. Jų kūrybingieji pasiekimai buvo reikšmingi. Nepaisant menkesnių gamtos išteklių, tos tautos pasirodė esančios pajėgios žemės ūkio srityje ir savo sunkiu darbu pasiekė aukštą ūkinę

gerovę. Klestėjo tautinis menas ir amatai. Tie kraštai pasiekė aukštą socialinio teisingumo laipsnį ir visame pasaulyje buvo respektuojami kaip pavyzdinę tautų šeimos nariai. Jų dvasinis ir moralinis stiprumas, prisirišimas prie laisvės, jų energija ir vidinė tvarka įrodė juos turint tokias ypatybes, kurios yra vertingesnės už grynus skaitmenis, plotus ar turtus.

Per tą laikotarpį Pabaltijo respublikos visam pasauliui parodė kūrybinę savosios laisvės galią.

Dabartis.

Esamasis tamsus laikotarpis prasidėjo 1939 metais. Tai įvyko Sovietų Sąjungos tariamai draugingu žygiu, kai Pabaltijo kraštams buvo primestos „tarpusavio pagalbos sutartys“.

Sovietų užsienio reikalų ministeris savo pagrindinėje kalboje 1939 m. spalio 31 d. rūpestingai išaiškino nekalbą ir ginamojo pobūdžio tų sutarčių reikšmę. Aš cituoju jo žodžius:

„Sovietų Sąjunga sudarė didelės politinės reikšmės tarpusavio pagalbos sutartis su Estija, Latvija ir Lietuva... Šių tarpusavio pagalbos sutarčių specialus pobūdis jokių būdu nereiskia Sovietų Sąjungos kišimosi į Estijos, Latvijos ar Lietuvos reikalus, kaip bando pastebėti kai kurie užsienio laikraščiai. Priešingai, visos tos tarpusavio pagalbos sutartys aiškiai pabrėžia tų valstybių suverenumo nepažeidžiamumą ir nesikišimo į kitų valstybių reikalų principą... Mes skelbiame, kad visos beprasmiškos kalbos apie Pabaltijo kraštų susovietinimą tarnauja tik mūsų bendrų priešų ir visų antisovietinių provokatorių interesams.“

Niekas anuomet neprašabzdėjo šių autoritetingų ir jausmingų žodžių, kai prasidėjo „sovietizacija“. Praslinkus apie aštuonis mėnesius, vėliau prieieita prie baigiamųjų veiksmų Sovietų Sąjungos raudonajai armijai įžengus į Pabaltijo kraštus, sudarius marionetines vyriausybes ir jas privertus prašyti būti priimtas į Sovietų Sąjungą. Šis prašymas buvo maloniai išklaustas. Taigi, „užsienio laikraščių beprasmiškos kalbos“ virto tikrove.

Laisvosios pasaulio tautos buvo parbloktos tos agresijos. JAV netrukus paskelbė tuo klausimu savo nusistatymą. 1940 m. liepos 23 d. mūsų vyriausybė pasmerkė tą klastingą žygį, „kurio vienas galingas kaimynas sąmoningai panaikino trijų mažų Pabaltijo respublikų — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — politinę nepriklausomybę ir sienų neliečiamybę“.

Šis „klastingas vyksmas“ yra šiandien savo „sovietizacija“ pailėtęs 15 anksčiau nepriklausomų tautų, pasireikšusių savo žmoniškumu.

Šiandien Sovietų vadai iš laisvųjų kraštų vis dar reikalauja pripažinti ir remtis Sovietų tarpusavio pagalbos sutartimis. Dabar mes turėtume žinoti, kad Sovietų

vadams naudojant žodį „saugumas“, tatal reiškia galimumą Sovietų Sąjungai pasiglemžti naujas aukas.

Ateitis.

Kokia gi ateitis? Pirmiausia, niekuomet nenustokime vilties dėl ateities.

Aš prisimenu kai kuriuos faktus iš senosios istorijos, atžymėtus Senojo Testamento knygose. Ten paminėtos Izraelio, Arabijos, Egipto ir Libanono tautos. Kiek kartų per tūkstančius metų tos tautos yra buvusios pavergtos ir vėl atgimusios?

Pabaltijo kraštai kiekvienu atveju išlaiko savo valią būti laisvi ir vis atkakliai priešinasi sovietiniam despotizmui. Jau trylika metų tuose kraštuose tebevyksta teroras. Sunaikinta, išvežta ar priversta pasitraukti tremtin daugelis tų kraštų drašių ir kilnių gyventojų. Nepaisant tų kančių, tų kraštų patriotizmas vis tebėra gyvas.

Iš savo pusės JAV palaiko diplomatinį Pabaltijo kraštų pripažinimą, pradėtą 1922 metais. Mes toliau palaikome santykius su Pabaltijo kraštų diplomatiniais ir konsulariniais atstovais, kurie yra dirbę tų valstybių buvusiomis nepriklausomoms vyriausybėms.

Gali kas pasakyti, kad būtų nerealu ir nepraktiška nepripažinti priverstinio Estijos, Latvijos ir Lietuvos „ijungimo“ į Sovietų Sąjungą. Vis dėlto mes tikime, kad dabartinio sovietinio tipo despotizmas negali tvirti neribotai, sukaustęs šimtus milijonų gyventojų, mylinčių Dievą, savo kraštą ir turinčių savo asmens vertės pajautimą.

Sovietų sistema, siekianti sunaikinti būdingąsias tautų savybes, jų tikėjimą ir individualumą, turi būti arba pakeista, arba galutinėje išvadoje pasmerкта žūti. Kada tai įvyks, tai daug priklauso, ar laisvosios tautos išlaikys savo dvasinę, intelektualinę ir materialinę galią ir tikėjimas sugebės prasiveržti pro kiekvieną geležinę uždangą. Pavergtos tautos turėtų žinoti, kad jos nėra pamirštos, kad mes nesame abejingi jų likimui ir kad mes, svarbiausia, nesame pasirengę siekti apgaulingo savo saugumo, eidami į derybas su tais, kurie šiandien yra pavergtųjų viešpatiai.

Tokie yra mūsų tikslai. Mes nepamiršome Atlanto Chartos ir jos paskelbtų dėsnių apie „visų tautų teisę pasirinkti tinkamą valdymosi išraišką“. Mes ir šiandien esame šalininkai Chartoje išreikšto noro „palaikyti suverenines teises ir tautų nepriklausomybę, kurios buvo jėga panaikintos“.

Šią valandą ypatingai svarbu, kad mūsų tauta pasižvestų tiems pradams, kurie vėliau privalo būti įgyvendinti. Mes esame išvakarėse galimo pasitarimo su Sovietų Sąjungos atstovais. Aš galiu jus patikinti, kad mes sveikiname visas galimybes išspręsti esančius klausimus tarp abiejų kraštų; užbaigti ginklavimosi lenktyniavimą, ypatingai atominės gynybos srityje ir sumažinti karo galimybes.

Leiskite man čia patikinti. Konferencijos stalą mes nelaikoma vieta, kurioje atsisakytume savo principų ir labiau laikome vietove, kurioje galėtume mūsų principus apginti. Tai yra mūsų sprendimas — sprendimas, kuris, aš esu įsitikinęs, yra remiamas Kongreso ir amerikiečių tautos.“

Po Amerikos užsienio reikalų ministerio J. F. Dulles parodymo sekė kitų liudininkų apklausinėjimas. Apie prievartinį Lietuvos pavergimą pateikė vertingos medžiagos Lietuvos Įgaliotas Ministeris Vašingtone P. Zadeikis, Sibiro tremty buvęs Dr. M. Devenis, buvęs ministeris pirmininkas gen. Černius, visa eilė kitų lietuvių, latvių ir estų liudininkų. Ypač vertingos medžiagos apie Lietuvos valstybės gerbuvį pateikė buv. Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas Wilsonas, kelis kart buvęs Lietuvoje, savo liudinijime reikalo priversti sovietus pasitraukti iš Baltijos valstybių, kurių laisvą gyvenimą okupantas sugriovė. Kitas buvęs Amerikos prezidentas Hooveris savo liudijime iškėlė rusifikacijos baisumą Baltijos valstybėse ir patikino, jog turi ateiti Baltijos valstybių laisvei metas.

Vyšinskis kviečiamas pasiteisinti.

Turėdamas iš liudininkų surinktos pakankamai kaltinamosios medžiagos apie Lietuvos, Latvijos ir Estijos prievartinį sovietų pavergimą, galiausiai tyrimo Komisijos pirmininkas Kerstenas parašė į Jungtines Tautas laišką Vyšinskiui, kad jis ateitų ir pasiaiškintų dėl Vyšinskiui ir visai sovietų vyriausybei metamų kaltinimų. Vyšinskis nesiteikė pasirodyti komisijoj. Po to Kerstenas parašė antrąjį Vyšinskiui laišką, nurodydamas, jog turimoji liudininkų medžiaga vaizdžiai parodo ypač žiaurius Vyšinskio nusikaltimus pavergiant Baltijos valstybes. Ir antrojo kvietimo atveju Vyšinskis nepasirodė Kersteno tyrimo komisijai, tačiau tasai jo kvietimas davė progą plačiai pasisakyti Amerikos spaudą Lietuvos, Latvijos ir Estijos pavergimo klausimais. Ypač spauda plačiai minėjo JAV užsienio reikalų ministerio Dulles, Buv. prezidentų Wilsono ir Hooverio pareiškimus, taip pat liudijimus eilės pabaltiečių.

Kersteno komisijos surinktoji medžiaga bus didelės vertės dokumentas apie prievartinį Lietuvos, Latvijos ir Estijos pavergimą. Kerstenas reikalauja, kad turėtų būti sudarytas tarptautinis tribunolas sovietų nusikaltimui Baltijos valstybėse pasmergti. Taip pat norima Baltijos valstybių pavergimą įnešti Jungtinių Tautų susirinkimo darbotvarkėn. Ar tatal bus padaryta, ar ne, šiandien sunku pasakyti, tačiau reikia sutikti, kad Kersteno Komisija, tirdama Baltijos valstybių pavergimą, sudarė spaudai pagrindą pasisakyti Baltijos ir kitų sovietų pavergtų tautų laisvės klausimais.

Kersteno Komisijos darbus tenka laikyti pačiu stambiausiu 1953 metų veiksmu Baltijos valstybių laisvinimo srityje.

Sovietų nepasitenkinimas

Kersteno surinktiems duomenims apie Lietuvos, Latvijos ir Estijos pavergimą pasirodžius įvairios spaudos puslapiuose, sovietai retu, įtūžimu pasisakė prieš šios komisijos darbus. Pavyzdžiui „Washington Times-Herald“, pateikdamas ats. gen. K. Musteikio parodymus pažymi, jog buvo klaida sovietus priimti į Jungtines Tautas po to, kai jie padarė tokius nusikaltimus pavergdami Baltijos valstybes. Sovietai, komentodami Kersteno Komisijos darbus, pažymi, jog Amerikos vyriausybė griaunanti teisėtą Baltijos valstybių įsijungimą sovietų sąjungon... Prievartinio Lietuvos, Latvijos ir Estijos pavergimo dokumentai darosi sovietams didžiai nemalonūs, ypač dėl to, kad jie plačiai pasirodo didžiojoje spaudoje.

Kaip vyksta šalpos telkimas?

JONAS TYLA

Iki šiol kiekvienam lietuviui ypač Europos lietuviui, palikusiam sunkesnės gyvenimo sąlygos, iš savosios spaudos tepavykdavo patirti, kad jo būklės pagerinimu rūpinasi Jungtinės Amerikos Valstybės BALFas, jam ateina talkon kitos lietuvių organizacijos bei pavieniai asmenys. Be BALFo, Europoje palikusių šalpa rūpinosi žymus skaičius pavienių lietuvių. Kitur, kaip Australijoje, jau kuris metas šalpos telkimas vykdomas tiek per lietuvių bendruomenę, tiek privačios iniciatyvos dėka.

BALFui ar kuriai kitai organizacijai vykdant šalpos telkimą, po įvykusių rinkliavų, paprastai spaudai dažniausiai būdavo pateikiami duomenys, kiek vykusio vajeus metu surinkta pinigų ar drabužių, kiek asmenų vykdomoje rinkliavoje dalyvavo. Štai neseniai Amerikos lietuvių spaudoje teko skaityti informaciją, kuri būdinga nuolat spaudoje pasitaikančioms informacijoms apie šalpai vykdytos rinkliavos sėkmingumą:

Detroitė buvo vykdoma BALFo vieša rinkliava, kurios metu 210 rinkėjų surinko 4 575 dolerius.

Du šimtai dešimt asmenų dviejų dienų būvyje surinko dėmesio vertą pinigų sumą, kuri įgalins sušelpiti sunkiausioje būklėje esančius tautiečius. Tačiau kiek vajeus vykdytojams reikėjo padėti pastangų, kol ta suma buvo surinkta — iš pranešimo sunku būtų įžvelgti. Gal jie aplankė keliolika ar keliasdešimt turtuolių ir štai jau 4 575 doleriai yra. Gal jiems teko ištisas dienas išijuosus pasidaruoti, kol pavyko tąją sumą surinkti.

Pirma proga įžvelgti rinkliavininkų pastangas. Kanadoje įsisteigus Kanados Lietuvių Bendruomenei, nuo 1953 metų ten šalpa telkiama per ŠALPOS FONDA, kuris yra bendruomenės padalinys. Iki tol ir Kanadoje šalpos telkimu rūpinosi BALFas. Nežiūrint darbo pradžios, kuri visuomet paprastai būna sunkesnė, kol įgyjama patirtis, Kanados lietuvių pastangas šalpos telkimo srityje tenka vertinti teigiamai.

Čia kiek platėliau bus apsistota prie šalpos telkimo Kanadoje dėl to, kad vienos apylinkės šalpos organizatoriai ir vykdytojai duoda progos įžvelgti, kaip ten vyksta pats šalpos telkimas, t. y. aukų rinkimas. Tie duomenys parodo, kokių reikia pastangų, kad būtų pasiekti apčiuopiami duomenys.

1953 metais pirmą kartą pačios Kandos Lietuvių Bendruomenės per Šalpos Fondą įvairiose Kanados vietovėse buvo vykdomos šalpos rinkliavos. Viena Šalpos Fondo apylinkė, būtent KLB Šalpos Fondo Toronto Apylinkės Komitetas, įvykdes pri-

mąją rinkliavą šalpai, ne tik kad pateikė duomenis, kiek rinkliavos metu surinkta pinigų, bet greta tų duomenų pateikė skaitlines, kiek rinkliavos vykdymo metu aplankyta lietuvių. KLB Šalpos Fondo Toronto Apylinkės Komitetas rašo:

„Iš apyskaitos paaiškėjo, kad nors tas darbas buvo čia, Toronte, pirmą kartą vykdytas, bet dėka geros organizacijos ir pasišventimo tam nedėkingam darbui atsidavusių rinkėjų, rezultatas — 1 657,70 dol. — pirmam kartui yra neblogas.

Grįžtant prie apyskaitos, tenka ją papildyti kai kuriais daviniais, kurie Toronto ir kitų apylinkių visuomenei būtų įdomūs: aplankyta iš viso 1584 suaugę Toronto lietuviai, jų tarpe 454 namų savininkai. Iš to skaičiaus atsisakė aukoti 40 žmonių. Atsisakiusių aukoti yra nežymi dalis. Mes tikime, kad jie susipras ir ateityje nepagailės kelių centų paaukoti, bet Toronte yra didelė dalis lietuvių, kurių adresų nepavyko surasti, o jie patys iki šiol nepasistengė atnešti ar paštu atsiųsti savo auką Šalpos Komitetui.“

Atkreiptinas dėmesys į skaitlines. Šalpai rinkliavos metu Toronte surinkta 1 657 dol. ir 70 centų. Ta suma surinkta aplankius 1584 Toronte gyvenančius lietuvius. Kadangi 40 visiškai atsisakė aukoti, tai aukėjo 1544 asmenys, sudėję 1 657 dol. ir 70 centų. Apytikriai skaičiuojant, aukojusių aukos galėjo svyruoti nuo 50 centų iki 1,5 dol. Gal buvo ir išimčių.

Čia neturima tikslo daryti išvadų, ar aukotojų aukos buvo pakankamos, ar nepakankamos, bet norima atkreipti dėmesį į pastangų didumą tas aukas renkant. 1584 durų varstymas, užėjus paaiškinimas reikalo, įtikinėjimas šitos šalpos reikalingumo; kitur, pirmu atveju adresato neradus namuose, pakartotinas pas jį apsilankymas pareikalavo ir laiko ir jėgų ir ypač atsidavimo ir gerų norų.

Pateiktosios skaitlinės aiškiai parodo šalpos telkimo darbo sunkumą. Atsižvelgiant į tai, kad tie apsilankymai pas aukotojus aukas šalpai telkiant buvo atlikti ne kokių dykaduonių, bet žmonių, išėjusių po sunkaus darbo iš fabrikų bei įvairių dirbtuvių — jų pastangas telkiant šalpą reikia dvigubai daugiau vertinti.

Būtų gera, kad panašių informacijų mūsų spaudoje pasirodytų ir daugiau, ypač apie šalpos telkimą kitose šalyse, pradedant Amerika, Australija ir kitomis šalimis. Tokios būtų labai įdomios ir atskleistų aukų rinkėjų pastangų dydį.

Kiekvienas mūsų turi žinoti, kur lietuvis verkia, o kur džiaugiasi, kur vargsta, o kur turtuose, kur apleistas ir nuskriaustas, o kur laisvas ir laimingas, kad matytume, katra brolių reikia gelbėti ir iš kurio prašyti pagalbos.

IŠ TREMTIES IŠLEISTŲ VINCO KUDIRKOS RAŠTŲ

Paslaptingos aukso kasyklos Sibire

Paskutiniu metu Vakarų Europos biržose pasirodė aukso liejinių su kūjo ir plautuvo įspaudais. Tie įspaudai aiškiai rodė aukso kilmę: — Sovietų Sąjunga. Nespėjus nustebti laisvojo pasaulio aukso gamybos žinovams, staiga įvyko pertrauka. Kurį laiką Vakarų Europos ir kitose laisvojo pasaulio biržose sovietinio aukso lydinų nesirodė. Tačiau po šitos pertraukos, trukusios kurį laiką, vėl rinkas užgriuvo sovietinio aukso lydiniai, tik šį kartą jau žymiai platesniu mastu. Kilo įvairių spėliojimų: sovietai, užversdami aukso rinką, nori numušti jo kainą; sovietai stinga svetimos valiutos padengti būtinam bėgamajam importui, už kurį reikia mokėti grynais, dėl to į pasaulines biržas meta savo aukso atsargas, ir tt.

Gi aukso gamybos statistika rodė šitokią kreivę. 1931 metais visame pasaulyje tebuvo iškasta aukso 22 milijonai uncijų, kas yra lygu 685 tonoms. Pietų Afrika aukso tiekime tada pirmavo, rinkai duodama 342 aukso tonas, tai yra beveik pusę pasaulinės aukso gamybos metų būvyje. Toliau sekė: Jungtinės Amerikos Valstybės, Kanada, Anglija. Sovietų Sąjunga 1931 metais tegalėjo pasiekti 31 toną aukso gamybos, kas sudarė nepilnus penkis procentus pasaulinės aukso gamybos.

Paskiau apie sovietų aukso gamybą įsigalėjo tylą ir ji kelerius metus nebuvo pateikiama pasaulinės aukso gamybos statistikai. Tik 1943 metais įvyko staigmena. Tuo metu Quebecke vyko aukso tiekėjų pasaulinei rinkai konferencija ir šioje konferencijoje iš pranešimų paaiškėjo, jog sovietų metinė aukso produkcija peržengė 300 tonų ribą, taigi sovietai atsistojo po Afrikos, kuri 1943 metais pasaulinei rinkai galėjo pateikti 400 tonų aukso.

Šiandien pasaulinė metinė aukso produkcija jau siekia 1200 tonų. Taigi vieni sovietai jau gali siekti trečdalį pasaulinės aukso produkcijos.

Šitas staigus sovietų aukso praturtėjimas daug kam tapo sunkiai atmezgama mįsle. Specialistams senai jokia paslaptis, kad Rusijos plotuose yra galimybės aukso kasykloms. Jau carų laikais daug buvo krepinama dėmesio galimai daugiau pakelti aukso iškasimą, tačiau visos pastangos baigėsi nesėkmingai. Tik 18 amžiuje pavyko pačioje Sibiro šiaurėje, upės Lena pakraščiuose, atrasti daugiau aukso, bet dėl nepalankių gamtinių sąlygų ir ypač dėl paties aukso nedidelio procentingumo jo

produkcija nebuvo žymiai pakelta. Sovietai porevoliuciniiais laikais negalėjo kreipti didesnio dėmesio aukso ieškojimui, nes vis buvo užimti vidaus sunkumais. Tik paskutiniaisiais metais jų pradėtas kreipti didesnis dėmesys aukso ieškojimui ir jo iškėlimui iš žemės gelmių. Tatoi vertė daryti trūkumas kai kurių žaliavų vidaus rinkoje, kurių padengimas reikalingas svetimos valiutos arba aukso. Šitos aplinkybės buvo pačios svarbiausios, vertusios sovietus didinti dėmesį aukso kasimui. Į įvairias vietas siųstos ekspedicijos nebuvo sėkmingos. Pagaliau buvo bandyta pasistūmėti kiek toliau į Sibiro rytus už tų Lenos vietovių, kur jau carais buvo aptiktos aukso negausios vietovės. Ir iš tiesų čia sovietams pasisekė. Kelis šimtus kilometrų į Sibiro rytus nuo senųjų tyrimo vietovių sovietams pasisekė atrasti aukso turtingus klodus.

Šiandien ši mįslė, kuri nemaža suko galvas pasaulinės aukso rinkos vadovams jau paaiškėjusi. Prie pat Ledinuotjūrio, srityje, kuri sovietų vadinama „Dalstroj“, dabar vyksta karštiligiškas aukso kasimas. Nežiūrint didžiulių šalčių, ypač žiemos metu, kurie pasiekia iki 60 laipsnių žemiau nulio, darbas nėra nutraukiamas. Čia dirba apie 5 milijonai darbininkų, kurių didžiumą sudaro politiniai tremtiniai, sovietų vadinami, kad nukreiptų vakarų pasaulio dėmesį, „savanoriais“...

Aukso kasėjai-vergai paprastai traukiniu gabenami iki Vladivostoko. Iš Vladivostoko toliau perkeltami į laivus ir jais pasiekamas prieš dvejus metus įrengtas Magadan uostas, esąs į šiaurę nuo Ochotsko.

Aukso kasyklos yra sovietų vidaus reikalų ministerijos administracinėje žinioje, kaip ir visi kiti vergų darbai bei visos darbo stovyklos.

Jei iš kurios kitos stovyklos, nežiūrint sargybų stiprumo, kartais tremtiniui gali kilti mintis apie galimumą pabėgti, tai tokia mintis svetima kiekvienam, kuris nugabenamas į „Dalstroj“ aukso kasyklas. Iš čia nėra jokio kelio, šioje tolimiausioje ir šalčiausioje Sibiro dalyje prie Ledinuotjūrio.

Nėra abejonės, kad šioje naujoje vergų stovykloje, talpinančioje 5 milijonus tremtinių, taip yra lietuvių ir kitų pabaltiečių, lygiai kaip ir kitų sovietų pavergtų šalių gyventojų, šiandien varu varomų į nepalankiausias sąlygas kasti aukso valstybei, pavergusiai jų tėvynes.

KAS TENKA SOVIETŲ GYVENTOJUI?

Sovietinio ūkio žinovai, vadovaudamiesi pačių sovietų skelbiamais duomenimis apie žemės ūkio gamybą, prieina išvadų, kurios rodo skurdžią sovietinio gyventojų būtį. Pvz. 1952—1953 metais sovietų žemės ūkio gamyba buvo tokia: 1) javų derlius siekė 40,3 mil. tonų, 2) bulvių derlius — 12,5 mil. tonų, 3) pieno gauta 10 mil. tonų, mėsos — 3 milijonai tonų, 4) kiaušinių — 2,6 milijonai. Jei iš gautų gėrybių nebūtų buvę niekam kitam sunaudota, tik maistui (pvz. iš bulvių negaminta degtinė, jei iš pieno negamintas sviestas ar sūris), tuo atveju, atsižvelgiant į sovietų gyventojų skaičių, kiekvienam gyventojui dienai teko: 530 gramų grūdų, bulvių — 170 gramų, pieno 137 gramai, mėsos 40 gramų ir 1 kiaušinis per mėnesį.

Savosios knygos derlius

Liesieji prozos metal

Sie 1953 metai knygų derliumi nebuvo ypač gausūs. Tiesa, knygų buvo, ir jei kas perka kiekvieną naujai pasirodžiusią, tai galėjo truputį net raukytis, mokėdamas pinigų už kiekvieną iš naujo perspausdintą vertimą, nes jų buvo nemaža ir ne visada pačių pirmaeilių dalykų. Perspausdinti vertimus (ir ne visada pačius būtiniausius!), jau kartą spausdintus Lietuvoje, kai kurias leidyklas bus paskatinusi ta aplinkybė, kad ir leidėjai nori šiaip taip išbalansuoti savo piniginius reikalus, padengti iš kur nors nuostolius, kuriuos duoda nekomerciški leidiniai, o šičia, žinoma, ir tenka griebtis leisti lengvesnius pasiskaitymus.

Žinoma, lietuviškas skaitytojas lauktų ir naujų vertimų, nors jis turėtų būti patenkintas ir kai kuriais perspausdintais dalykais, ypač gerais, ypač vertingais.

Penkiolika metų atskirti nuo Vakarų. Duoti naujų vertimų skatintų jau pats tas liūdnas faktas, kad su Vakarų kultūra mes apie penkiolika metų neturime jokių ryšių! Vakarai eina sau, o mes sau, todėl kartais mes nė nebesistebime, jei vienas kitas mūsų rašytojas pasimoko, kaip rašyti, greičiau iš Dédés Atanazo, o ne iš literatūros meistrų. O Vakarų pasaulyje per tuos penkiolika metų literatūroje iškilo tokių vardų, kurie daro stiprios itakos toli už savo kraštų ribų, tik mes apie juos nežinome nei bū, nei me.

Dolerinės kliūtys. Pasirodo, yra neįveikiamų sąlygų su tais pasaulio literatūros didžiūnais mums supažindinti. Mūsų knygų tiražai maži, todėl leidėjai tik šiaip taip išsiverčia (kartais čia prieinama net prie išžulimo, kaip štai su „Nemuno“ leidykla, kuri perspausdino Reymonto „Kaimečius“ visiškai neatsiklaususi vertėjo ir neatsakė net į vertėjo laišką, aišku, vengdama nenumatytų išlaidų! Kultūringas leidėjas, mažų mažiausia, būtų pasiuntęs bent vieną leidinio egzempliorių vertėjui!). Vertimų autoriams reikia mokėti dažnai gana riebius honorarus, todėl mūsų leidyklos ir nedrįsta bristi į galimus nuostolius (štai „Terra“ buvo pasiryžusi išleisti Pulitzerio premija apdovanotąjį nedidelį E. Hemingvaujaus romaniuką „Senis ir jūra“, tik šitie geri norai bemažant turėjo praeiti, kai autorius užkosėjo 1000 dolerių honoraro). Šitie honorarai tai ir bus ta pagrindinė priežastis, kodėl mes leidėjų verčiami skaityti vis tuos pačius vertimus, kuriuos skaitėme Lietuvoje, net ir klasikų kūrinius tuos pačius, nes už naują vertimą bent vertėjams tektų šiek tiek primesti.

Enciklopedijos tomas jau gatavas. Pats tarp tų bendrybių stambiausias įvykis, žinoma, bus „Liet. Enciklopedijos“ leidimo suorganizavimas. Tas didelio specialistų kolektyvo ir nemaža piniginių išteklių reikalaujantis darbas jau tiek pavarytas priekin, jog baigtas spausdinti pirmasis tomas (prenumeratorių jis dar nespėjo pasiekti). Tai, žinoma, leidinys, kuris labai pravertis mums. Be kita ko, šis darbas bus ištraukęs iš fabriko ir

keletą mokslo ir kultūros žmonių, o dėl to tik lengvesnė gali būti mums širdis.

Spaudoje kelti ginčai, kokios mums reikia enciklopedijos: bendros ar liuanistinės. Nusvėrė, žinoma, pačių leidėjų motyvas. Kalbos nėra, kad mums labiausiai reikia liuanistinės enciklopedijos, jog mes, būdami už savo krašto sienų, savuose reikaluose, savoje kultūroje nepasidarytume visiškai analfabetai ar tik apsitrynėliai. Aišku, ir leidžiamoji enciklopedija turės liuanistinius dalykus, ten mūsų mokslininkai liuanistai kraus savo žinias (kiti gal ir nebespės visko sukrauti, nes vis dėlto metų praeis nemaža, kol visi tomai bus paruošti, o nei senatvė, nei mirtis nelaukia), nors ir pasivarždami, bet būtų labai skatintina suorganizuoti ir išleisti dar liuanistinę enciklopediją, tą vyriausiąjį tautinės kultūros pasididžiavimą ir brangesnį turtą už šitąjį.

Mažoji dvitomė enciklopedija. Labai reikšmingą knygą išleido „Lietuvių Dienos“. Tai dvitomis prof. Myk. Biržiškos „Lietuvių tautos kelias“, kurios pirmajame tome autorius apžvelgia įvairias lietuvių tautos išeitojo kelio sritis — kultūrinės, istorinės, buitines — iki tol, kol tauta pradėjo busti nepriklausomam gyvenimui, o antrasis tomas apžvelgia tas kovas ir pastangas, kurios per „Aušrą“, „Varpą“, „Apžvalgą“ su „Tėvynės Sargu“, Didįjį Vilniaus Seimą, per laikraščius ir knygas jau spauda leidus, per sroves ir partijas, meno ir kultūros draugijas, per vakarus ir vaidinimus atvedė vis labiau sąmonėjančią tautą iki Did. karo, vadinasi, iki nepriklausomybės išvakarių. Knygoje tokia gausybė faktų ir klausimų, apie kuriuos grupuojami patys tie mūsų gyvenimo faktai, jog ji tikrai gali būti laikoma mažąja mūsų enciklopedija.

Pagarba „Terai“. Nes ta davė mums Jer. Cicėno stambią knygą „Vilnius tarp audrų“, gausią faktais, gyva, cicėnišku stilium parašytą ir labai reikalingą. Tiesa, kai kas jau spėjo prikišti, kad knyga rašyta ne mokslininko išvedžiojimais, bet žurnalistiškai: girdi, faktai, faktai, faktai! Net tų faktų šaltiniai nenurodomi. Cicėnas, žinoma, niekada nebuvo parodęs, kad jis norėtų būti laikomas mokslininku. Jis yra žurnalistas, verdas, įrodinėjęs, kraunąs faktą prie fakto ir vedžiojęs skaitytoją Vilniaus krašto varguose ir rūpesčiuose, ir šiaip parašyta knyga mums bus brangi, nes ji kelia meilę, ilgesį, žodžiu, visus faktus ji organizuoja jau šalančiam skaitytojui pagyventi. O šaltiniai — tai pats Cicėnas taip pat bus nemažas šaltinis, nes jis pats kovojo ir dirbo Vilniaus krašte, jis yra to krašto vaikas.

Dalėlė milžiniškos knygų istorijos. Čikagiškė „Naujų dienraščio artima giminaitė Liet. Literatūros Draugija“ išleido prof. Vac. Biržiškos „Senujų lietuviškų knygų istoriją“, mokslinį darbą, lyg ir iškarpa to milžiniško darbo, kurį profesorius turi parašęs, bet nesitiki, kad kas nors išdrįstų išleisti. Mūsų kultūros istorijai tai kruopščiai paruoštas indėlis, nes senųjų knygų tikrai mūsų niekas tiek nepažįsta, kiek prof. Vac. Biržiška, ir, tur būt, dar reikės labai daug metų, kol išaugs kitas

specialistas, nes senąsias visas knygas Biržiška pats yra matęs ir aprašęs, taip pat perskaitęs visą apie jas literatūrą. Sakytiau, jei kas tą visą jo turimą darbą išleistų, padarytų neįvertinamą paslaugą lietuvių kultūrai (aišku, nuostolį savo kišenei, nes pirkėjų daug nebūs).

Antroji tos pat leidyklos išleista knyga, skirta Vinco Krėvės sukakčiai paminėti, yra kur kas prastesnė. Tai greičiau savotiškas almanachas, kur yra ir mokslinių darbų, skirtų Krėvės kūrybai nagrinėti (ne visi jie dabar rašyti), ir paties Krėvės kūrybos.

Partizanas tautosakininkas. Tai Dr. J. Balys. Jis taip išmilylėjęs mūsų tautosaką, kad, nerasdamas kitos išeities, savo sudaromuosius rinkinius ėmė pats leisti. Tiesa, jo sudarytuosius „Tautosakos skaitymus“, „Lietuvių pasakas“ ir dar vieną kitą darbą kiti išleido, bet „Tautosakos lobynui“ nesusirado leidėjas. Dabar pasirodė jo trečiasis tomas („Suvalkiečių vestuvės“).

Didysis stulpas. Tarp šitų bendrybių prisimintini „Kudirkos raštai“, išleisti „Tremties“ leidyklos.

Viso originalaus Kudirkos nerizikavo pakartoti nė nepriklausomybės metais: vis turėjome tenkintis vien jo satyromis ir eilėmis, be kurių neišsiversdavo mokykla. Kalbėdavome apie šį didįjį lietuvi, bet, prisipažinkime, nepažinojome jo. Po daugelio metų šiame tome pakartojimas ne tik jo dailesios kūrybos, bet ir publicistikos yra didelis žingsnis į priekį pažinti XIX amž. galo mūsų kovoms ir mūsų rūpesčiams, anam laikotarpiui ir didžiajam kovotojui ir darbininkui.

Pati naujausia šviežybė tai Vac. Čižiuono „Tautinis auklėjimas šeimoje“ (išleista VLIKo Lietuvybės Išlaikymo Tarnybos). Visiems šviesiems tėvams (o kas čia norės būti tamsus!) ši knyga būtina, jei jiems dar bent kiek rūpi, kad jų vaikai išliktų lietuviais. Pats vaikas, kasdien susidurdamas su kitataučiais, aplinkos tirpinamas, tik per stebuklą galės išlikti gyvas savo tautai. Todėl reikia mokėti jį išlaikyti. Todėl tėvams jau būtinas geras vadovėlis.

Tik tiek prozos? O originaliajai grožinei kūrybai šie metai gana nekokie.

Davė knygą talentingas, bet formaliniuose ieškojimuose skendėjęs ir formoje turinį skandinąs A. Škėma („Šventoji Inga“, „Terros“ leidinys). Jam kai kas prikiša net nemoralumą, bet, rodos, tai būtų tik smulkmena prieš jo formalizmą.

Davė knygą P. Kesiūnas („Tarp žalsvų palapinių“, autoriaus leidinys). Siužetas gana šviežias (vokiečių antroji okupacija). Rodos, ir pati laikotarpio dvasia gana gerai pagauta. Viena, ko, rodos, tai Kesiūno knygai stinga, tai gyvų žmonių. Jo žmonės paskirstyti į teigiamus ir neigiamus, ir kas jau šventas, tai be galo šventas, o kas praeikintas, ir už velnią juodesnis. Yra šiek tiek ir neįtikimų dalykų, bet dėl savo medžiagos šviežumo knyga paskaitoma.

Šiuo tuo gana artimas Kesiūnui yra J. Gliuda („Ora pro nobis“, Draugo bendradarbių leidinys). Jo knygos siužetas — pirmoji bolševikų okupacija Lietuvoje. Taip pat gana gerai pagauta aplinka, bet ir vėl žmonės, tie nelaimingieji apgadina visą reikalą. Bevaizduodamas bolševikmetį, Gliuda nuklydo į kriminalinio romano klystkelius, pasirinkęs vyriausiuoju herojum ne politinį

teroristą ir inkvizitorį, bet skystą kriminalistą. O žmogus romanui juk esminis dalykas, jis visu savo svoriu uždeda antspaudą į epochai, tad jo kreivas paveikslas sukreivoja ir epochą.

J. Švaisto „Eldorado“ (išleido „Bendrija“) — apysakaičių ir vaizdelių rinkinys. Pats autorius nebūs turėjęs didesnių pretenzijų šią knygą leisdamas, tad savo kūriniams nedavė net labiau imponuojančio novelių vardo. Per dvyliką knygą sudėtų dalykų autorius pavedžioja skaitytoją ir po namus, ir po tremtį, po kalėjimus, po ligonines, tremtinių stovyklas ir naujoje žemėje.

Tai, rodos, ir visos pagrindinės beletristinės knygos. Č. Grincevičiaus „Vidurnakčio vargonus“ (Liet. Knygos Klubo leidinys) reikia laikyti kukliais prozos bandymais, skirtais ne literatūriniais uždaviniais spręsti, bet pamokyti skaitytojų patriotizmo ir pavedžioti po savo krašto parapijas, bažnyčias ir papasakoti neįtikėtinų istorijų. Jo knyga, žinoma, visiškai atitinka tą reikalavimą, kuris sako, kad tegu knygoje būna maža meno, bet daug doros.

Pastaba: Savosios prozos 1953 metų derlių reikia papildyti K. Barėno novelių rinkiniu „Giedra visad grįžta“ (Tremties leidinys). **Red.**

Taigi, viena, prozos derlius labai kuklus, o antra, šiemet neturėjome nė vienos, rodos, knygos, kuri ypač prasikištų, kaip pernai kritikos iškeltoji Katiliškio „Užuovėja“ ar užpernai Andriušio „Sudiev, kvietkeli“. Ne prozos metai, todėl nepritekliams užpildyti teko perspausdinti, be kitų, ir Andriušį („Anoj pusėj ežero“, „Gabijs“) ir Grušą („Pabučiavimas“, „Gabijs“).

Poezija. Jos niekas nenori pirkti, ir su ja leidėjams vargas. Vargas ne vien tik mums. Anglų, štai, mažiau į viešumą prasimušę kai kurie poetai bando patys pirkti po žiupsnį raidžių, po preselį, dėlėti raides ir spausdinti savo rinkinėlius. Tokie net ir kitus agituoja šituo būdu daugini savo kūrinius, net skatina po kelis susidėti, tuo būdu pigiau kaštuosiančios priemonės. Bėda net ir šitiems, nes maža dar atspausdinti: reikia dar turėti leidyklą, kuri rūpintų platinimu!

Ar bereikia sakyti, kad mūsų poetų padėtis dar blogesnė? Todėl šių metų įrašų pasirodė tik tas vienas V. Kazoko eilėraščių rinkinys „Sapnų pėdomis“ (išleido M. Morkūnas). Tiesa, šiais metais su pernykščių metų data pasirodė dar ir kitas rinkinys, tai B. Pukelevičiūtės „Metūgės“ (išleido „Baltija“).

Pagarba Putinui ir Binkiui! Pabaigai vėl reikia nusiimti kepurę prieš „Terrą“, kad ji mums padovanojo Putiną ir Binkį, pirmojo perspausdindama storą rinktinę „Keliai ir kryžkeliai“, o antrojo vienoje J. Aisčio įžanga aprūpintoje knygoje davė maždaug visą lyriką, „Eilėraščių“ ir „1000 pavasarių“. Tai jau, vadinasi, turėsime dvi pomaironines savo poezijos stambias figūras iš keturių didžiųjų. Trūksime dar Sruogos, kuris niekad nebuvo paruošęs rinktinės, ir Kiršos, mūsų tarpe gyvenančio ir kuriančio, rinktinės taip pat neturėjusio. Kas juos išleis?

O kas rytoj? Gal dar ir šių metų datomis pasirodys kiek knygų, nes leidyklų pažadai ir užsimojimai yra buvę didesni. Tiek tik aišku, kad originalių dalykų kažko jau nesulauksime. Todėl žiūrime į kitų metų pla-

Svarbiausias ramstis nenutausti

Vokietijoje kiekvienais metais lapkričio pabaigoje rengiamos Knygos Dienos. Artėjant Knygos Dienai visa spauda plačiai rašo knygos klausimais. Pateikiama statistikos, rodančios, kurios knygos yra didesnė paklausa, kiek iš viso metų būvyje vienas suaugęs gyventojas skiria pinigų knygos įsigijimui. Knygos Dienos proga nestinga įvairių šūkių, siekiant sukelti galimai didesnę dėmesį knygai, kaip vienam pagrindinių kultūrinio gyvenimo ramsčių.

Šiais metais Vakarų Vokietijoje vykstant Knygos Dienai teko viename laikraštyje matyti būdingą piešinį: Paruošta Kalėdų eglutė, po kuria išdėliotos vieninteliam sūnui tėvų įgytos dovanos. Nieko nesigailėta: — gausu įvairių skanėstų, patrauklių žaislų kurių tarpais vingiuoja gana brangiai atsieinąs traukinys, tačiau įgytas, kad tik vaikui padarius daugiau džiaugsmo. Kai vaikas prieina prie puošnios eglutės, dideliame tėvų nustebimui, jis balsiai pravirksta, šaukdamas:

„O knygos nėra!“

Grižtelėjus į savąjį gyvenimą, ypač į jame vyraujančius įpročius, teks sutikti, kad ir mūsų tėvai savo vaikams nieko nesigaili. Ypač nesigailima mažiesiems, švenčių progomis, įvairių dovanų, kurių tarpe nemaža randasi žaislų, kartais pareikalaujančių ir nemažų išlaidų. Tačiau, kaip ano vokiško laikraščio karikatūroje, dažnai vaikams skirtų dovanų tarpe pasigendama pačios svarbiausios dovanos: — lietuviškosios knygos. Tatai nedviprasmiškai kalba net ir specialiai jaunimui išleistos vertingesnės knygos paklausa.

Sito įpročio — vaikui nieko nesigailėti, tik „užmiršti“ jį iš mažens pratinti prie lietuviškos knygos — pasėkos metai po metų vis daugiau jaučiamos. Tremties jaunimas, kuris prieš aštuonerius metus buvo užpildęs visoje stovyklose Vokietijoje veikusių mokyklų suolus, šiandien jau galėtų papildyti sava knyga besidominčių gretas, jei jis nuosekliai būtų buvęs pratintas pamėgti lietuviškąją knygą. Deja, sava knyga besidominčių prieauglio kaip ir nepastebima. Nestinga manančių, jog lietuviškąją knygą besidominčių skaičius mažėja.

Dr. J. Balys „Dirvoje“ kelia mintį dėl reikalo organizuoti „Pigiają Biblioteką“, kuri imtųsi leisti dideliu tiražu knygas, kad tuo būdu lietuviškoji knyga būtų pigesnė, o tuo pačiu daugiau plačiosioms masėms prieinama. Tokiu būdu, esą, būtų sukeltas didesnis susidomėjimas sava knyga. Gi dabar leidyklų leidžiamos knygos dėl kuklių tiražų esančios per brangios.

Mintis sveika, tik ne nauja. Kai kurių leidyklų bandymai nupiginti knygą davė neigiamus rezultatus (pa-

nus. Kiek jie mums provizoriškai rodo, ne kažin kas bus ir kitais metais. Žinoma, griebisime skaityti J. Savickio „Žemė dega“, kai „Terra“ ją išleis, griebisime R. Spalio „Ant ribos“ ir rinktinę „Gintarus“, kai „Tremtis“ išleis. Skaitysime su noru Gogolio „Mirusias sielas“ nors ir antrą kartą, o paskui vėl žiūrėsime, kas ir kur čia pasirodys, nes ir visi tie planai nepastovūs, kaip ir šių dienų gyvenimas.

vyzdžiū čia gali būti Anglija, kur „Terra“ buvo nupiginiusi savo leidinius ir to nupiginiimo pasėkoje nesusilaukė paklauso). Tatai kaip tik rodo, jog mūsų sava knyga domėjimasis yra ribotas, gi knyga nesidominčio nesudominsi staiga ją nupiginęs. Kas knyga nesidoml, tas laikui praleisti turi kitus įpročius. Duok jam ir nemokamai knygą, jis ja nesidomės.

Dr. J. Balio siūlymas bandyti dideliu tiražu leisti knygas ir, jas žymiai nupiginus, daugiau pritraukti dėmesį, vargu duotų teigiamų vaisių. Manding ne knygos nupiginiimu reikia kelti ja susidomėjimą, bet kitomis priemonėmis, kad ir kas metai ruošiant Knygos Dienas, kurių metu turėtų visa spauda plačiai pasisakyti knygos temomis. Pirmiau tektų susirūpinti knygos mylėtojo prieaugliu, o jam esant, knygos tiražai savaime didėtų, tuo pačiu kaina atitinkamai kristų.

Nūdien savoje spaudoje knygos temomis tepakalbama atsitiktinai. O jei kalbama, tai dažniausiai viena ar kita leidykla teistengia matyti savus leidinius, pro kitus, kad ir žymiai vertingesnius ir geriau išleistus, praeidama tylomis. Ypač pasigendama svarstymų knygos, kaip vieno pagrindinių tiek lietuviybės išlikimo, tiek lietuviškojo kultūrinio gyvenimo pasireiškimo ramsčių, klausimais.

Nežiūrint pasigirstančių nuogastavimų, kad sava knyga domėjimasis mažėja, reikia skaitytis su faktu, jog imant procentualiai, ir laisvės metais ne ką daugiau buvo ja domimasi. Bet tada taip pat nebuvo susiduriama su tais nutaustymo pavojais, kaip kad šiandien. Šiandien, įvairiose laisvojo pasaulio šalyse išsklidus lietuviams, lietuviškoji knyga tampa pačiu svarbiausiu ir bene vieninteliu ramsčiu nenutolti nuo lietuviybės. Ypač svetimųjų apsupty (ne lietuvių kurioje kolonijoje) gyvenas lietuvis, jei jis neskaitys lietuviškosios knygos ar savosios spaudos — noromis nenoromis jis tols nuo lietuviškojo gyvenimo, o ypač jo vaikai. Rašančiam šias eilutes teks sutikti senosios Amerikos lietuvių kartos vyrų, Vokietijoje amerikiečių daliniuose atliekančių karinę tarnybą. Vieni jų neblogai kalbėjo lietuviškai. Pasirodo tie, kurie dar skaito lietuviškąją spaudą. Gi kiti — jau neskaitytą lietuviškos spaudos — dažniausiai sunkiai tegalėjo vieną kitą žodį lietuviškai beištarti. Ir tai suprantama: sava spauda tegali svetimoje aplinkoje atlikti svarbiausią vaidmenį.

Knygos paklausa. Šiais metais Vokietijoje vykstant Knygos Dienai buvo pateikta duomenų, jog kiekvienas vokiečių (išskyrus vaikus) per metus knygų pirkimui išleidžia 15 DM, arba pusantros dienos uždarbį.

Prof. K. Pakštas „Amerikos Lietuvių Vardynė“ teigia, jog šiuo metu Jungtinėse Amerikos Valstybėse gyvena 680 000 lietuvių (kartu su naujaisiais ateiviais). Lietuvius laikraščius tebeskaita apie 90 000, gi savą knygą paskaita apie 15 000, tatai reikia, kad iš 1000 tik apie 22 dar paskaito savą knygą. Šitokio sava spauda domėjimosi pasėkos jau šiandien pakankamai aiškios. Dėl to darosi suprantamas susirūpinimas sukelti didesnę domėjimą sava knyga: — kad neuždusų svetimoje aplinkoje.

SĄTIRIJOS RAGANA

KRAITIS

Išaušo graži, šilta vasaros diena. Padangės buvo grynos ir mėlynos, lyg dangaus prieangis, saulė taip širdingai mėtė spindulius, kad jie vaikė debesis nuo visų kaktų ir rūką iš visų širdžių. Rodės, kad gamtą ištiko kažkokia didelė laimė ir ji, užmiršusi visus savo kasdieninius rūpesčius, tik džiaugėsi pati ir sakė savo padarams: džiaukitės vaikeliai!

Ir visi padarai jos klausė. Visur tebuvo viena linksmybė. Niekados taip linksmai nekalendavo gandrai į lizdus atlėkę, nei taip džiaugsmingai klykaudavo kregždės, juodomis strėlomis varstydamos orą, nei bitelės taip zirzėdavo po dobilus, nei dobilai taip kvepėdavo, nei piemenukai taip linksmai algodavo miške. Viskas ir visi vienu balsu dainuoti dainavo: Kaip linksma! Kaip gražu! Kaip gera!

Ir trims panelėms Mineikaitėms, kai jos išėjusios rytą į kiemą apsidairė po pasaulį, rados kažko nepaprastai linksma. Ir iš tos linksmybės jos nutarė pradėti šiandien linksmą kasmetinį darbą: vėdinti savo kraitį. Tiesa, tas darbas, nors ir linksmas, buvo sunkokas, nes kiekviena jų turėjo po kelias dideliausias kimštę prikimštas skrynias vienu įvairios rūšies skalbinių. O kame dar visokios uždangos, antklodės, kame divonai ir patalynės? Ir kaip tyčiomis, geriausias laikas kraičiui vėdinti buvo kaip tik pats darbmetis ir gyvs-galys iš namų būdavo išėję, prie šieno. Tad panelės Mineikaitės gaudavo nudirbti visą darbą savomis rankelėmis. Bet jos kaip tik tuo labai džiaugdavo, nes viena — šiais bolševikiškais laikais atsargiau yra nerodyti tarnams, ką turi, antra — tai buvo toks saldus triušas. Taip malonu vartaloti, nešioti, kabinėti visus tuos gražius daiktus, žiūrėti į juos ir gėrėtis, ištisus metus nemačius. Tartum susitikai su mylimu asmeniu, su kuriuo buvai persiskyręs ilgą laiką. Tiek džiaugsmo matyti, kad tas turtas kasmet didėja. Taip džiaugias motina matydama, kad jos vaikelis kasmet auga didesnis.

Kadangi tas darbas buvo kartojamas jau ne vieną, ir ne du, ir ne tris sykius, tai jam atlikti susidarė jau tam tikras ceremonijalas, kuriame, kaip rituale, kiekvienas žingsnis ir kiekvienas mostas turėjo beveik simbolinės prasmės. Visos trys panelės gerai žinojo, be žodžių ir be nurodymų, ką ir kaip reikia joms daryti ir kas eina po ko. Taigi ir šiandien, kaip visados, ceremoniją pradės vyriausioji, panelė Melianija su savo kraičiu, paskui eis vidutinioji, panelė Kornelija su savo, pagalios jauniausioji, panelė Malvina su savo.

Anksčiau papusryčiausios, visos trys nuėjo į sodną ir patiesė virves. Tai buvo įžanga į ceremoniją. Paskui panelė Melianija, šios dienos celebrantė, skambindama raktais, nuėjo į sandėlį, o prieš ją, lyg vaidilos prieš Krivių Krivį, ėjo panelė Kornelija su panele Malvina didele pintine nešinos. Atrakinusį savo skrynias ir meilingai apglėbusi jas akimis, ji išėmė iš vienos kelius kraičio daiktus ir padėjo juos į pintinę. Tą apeigą atlai-

kiusi, ji nuėjo į sodną ir, atsisėdusi ant suolelio, laukė seserų. Jiedvi ir atėjo neilgai trukus, vos tepavilkdamos pintinę. Panelė Melianija ėmė kabinėti atneštus daiktus, o panelės Kornelija ir Malvina nuėjo naujo transporto.

Tuo tarpu panelė Melianija pasinėrė savo kraityje, gėrėdamas juo visais savo pojūčiais. Jos akys bučiavo baltas ir žibančias, lyg kalnų sniegas, staltieses, milžiniškomis monogramomis papuoštas, išpeltakiuotus marškinius, plonais mežginiais apsiūtas drobules; ausys godžiai gaudė švelnų drobės šnabždesį; nosis stalčiai traukė malonų žibučių kvapą, pirštai meilingai glostė kiekvieną daiktėlį. Pirmiau, dar prieš kelerius metus, tokiomis valandomis panelė Melianija jausdavos visiškai laiminga. Bet dabar po visu džiaugsmu ir pasitenkinimu, kažkokiam tolimame širdies kampelyje kažkas retkarčiais dygčiojo, lyg smulkutis rakštelis. Valandėlę viskas gerai, ir ūmai vėl dygsterėjimas. Ir laimė jau sudrumsta.

Štai staltiesė... Panelė Melianija gerai atsimena, kaip skubėjo siūti tą monogramą, pilna vilties, kad netrukus gausianti vežti savo kraitelį iš namų. Tuomet pirmos ponas Rupeika. Ji noromis būtų sutikusi. Toks turtingas, geras žmogus, geras ūkininkas. Ir kas? Atvažio syki, atvažio antrą — ir daugiau nebepasirodė. Pirmą ji apie tai maž temastydavo — nėra to, bus kitas, ar vienas jaunikis pasaulyje? Tokia jauna, kaip ji, dalinga, iš gerų namų, gera šeimininkė, su tokiu kraičiu, visados ras tinkamą žmogų. Bet dabar, štai, jau ir dygčioja...

Tie marškiniai! Ak, tai jos kraičio pati pradžia! Juos besiluvant, meilinos prie jos tas Viskantėlis. Ji tuomet nė žiūrėti į jį nenorėjo. Prastų sodiečių vaikas, jokios vietos dar neturįs. O dabar žiūrėk, koks garsus advokatas, kaip gyvena! Žmona, lyg kokia grafinė. Kad ji būtų nujautusi... Ne, iš tikrųjų nėra kvailesnio žmogaus už jauną.

Ir vėl širdyje dygt! dygt!

Eina metal po metų, metal po metų, o ji vis tebevedina ir tebevedina savo kraitį. Kiek metų? Nuo pačios savęs nepaslėpsi... Aišku, kad vis mažiau vilties, kasmet mažiau... Jei ir atsirastų kas, greičiau kreipsis į jaunesnes seseris...

Bet juk Dievui nėra nieko negalimo... Panelė Melianija ima rasti atmintyje, kas ištekojo turėdama tiek metų, kaip ji, ar daugiau. O paskui, pakėlus akis į mėlyną, kaip rugiagėlės, dangų, siunčia iš sielos gelmių aukštyn dusterėjimą:

— Dieve, duok, kad tai būtų paskutinis kartas! Kad paskutinį kartą kabinėčiau čia tą savo kraitį!

Tas nelinksamas mintis, falšingu tonu įsimačiusias į gamtos džiaugsmo simfoniją, pertraukė panelės Kornelija ir Malvina, kurios viską atnešusios, atėjo čia padėti. Dabar visos trys, vaikščiodamos nuo vienos virvės prie kitos po saulės aplietą sodno veją, lyg Gracijos po sau-

lėtas Olimpo viršūnės, kabinėjo, taisė, sklaidė. Ilgos baltos virtinės, zefiro supamos, vos vos liūliavo, kaip baltos gulgės ant miegūstų ežero bangų. Iš tolo žiūrint, sesers sunkiai tebuvo atskiriamos nuo viena kitos. Visos trys vidutinio ūgio, visos kuplios, nublukusios blondinės su šviesiais antakiais ir blakstienomis. Net metų skirtumas nemaž nekrito į akį.

— Žinai, Mele, — tarė panelė Malvina, — lig kitos vasaros tikrai išteksi. Matai, nebėra daugiau virvių. Šįmet jau visas pilnas nukabinėjome.

— Vienas Dievas nežino, kas bus, — atsakė panelė Melianija.

— Bet juk turi nors kartą! Tiek metų siuвам siuвам, vėdinam vėdinam, ir vis kaip nieko neišeina, taip neišeina. Tik suskaityk, kiek metų!

— Tegu kiekvienas skaito savo metus, tai bus geriausia, — atsakė paraudusi panelė Melianija.

— Aš tai ir darau. Ir beskaitydama savuosius, dar aiškiau matau tavo amžėlį, Meliute, ir Kornjutės. Juk jei aš jau einu trisdešimtus, tai tu esi nebetoli ketvirtąjo kryželio.

— Tai kas? Išteka ir senesnės, — atsiliepė panelė Kornelija.

— Et! Žinot ką? Pasakysiu tiesą, jau man visa tai nusi-bodo! Nešiok, dėstyk, paskui kraustyti atgal į tas nelem-tąsias skrynias. Bjaurybės stovi tame sandėlyje, kaip prirakintos. Ar jas kas ir užkeikė! Matysit, nepajudės jos iš ten lig amžiaus galo!

Panelė Melianija paraudo dar labiau.

— Kiek kartų tau sakiau Malvina, — tarė ji, — kad geriau valdytumei savo smailų liežuvėlį. Kalbi taip kvailiai ir nešvelniai, lyg kokia mergė.

— Lai aš būnu kvaila, o tu išmintinga. Bet ar tu, Mele, tikrai manai, kad dar atsiras amatorius?

Panelė Melianija iš tos apmaudos nieko nebatsakė.

— Jei tokia esi gudri, tai kodėl pati sulaukei tiek metų neištekėjus? — paklausė p. Kornelija.

— Kaip aš tekėsiu, kad judvi tupita. Ištekekite judvi, pamatysit, ir aš tuojau išlėksiu. Bet man dar yra laiko. Aš dar nebijau.

— Ak, taip! Bene taries esanti jauna panelė — trijų dešimtų metų? — gaižiai paklausė p. Melianija. — Mat, nenusimanai esanti taip pat senmergė. Kad ir jaunesnė už mudvi, o vis tiek — senmergė.

Kaip p. Malvina būtų reagavusi į tą skaudų įžeidimą, nežinoma, nes tą pačią sekundą kažkas sudundėjo pas namus. Ir užuot atsakius seseriai, ji tarė:

— Kažkas atvažiavo. Bėgsiu pažiūrėti, kas.

Nubėgo ir tuojau sugrįžo, pranešdama paslaptį:

— Žinot, kas atvažiavo? Klebonas su vaistininku!

Panelės sukruto. Visos iš karto suprato, ką reiškia ta vizita. Vaistininkas buvo nevedęs, neseniai atvykęs į šitą apylinkę, ir klebonas kanakados sakė, kad išgijęs dabar nuosavią vaistinę, jis norįs įsisteigti ir šeimyną. Ir dar juokdamasis pridūrė būsiąs piršliu kuriai nors panelei.

Bet kuriai? Veikiausiai vaistininkas pats dar nežino. Trumpai iš toli klausus temas jas visas, dar negalėjo nuspręsti. Aišku, kad tą nusprendimą jis padarys šiandien.

Visos tos mintys žaibu perlėkė per visų trijų panelių galvas.

Naujiena buvo linksma, bet vis dėlto reikėjo pripažinti, kad svečiai atvažiavo labai nelaiku.

— Kaip čia dabar padarius? — tarė susirūpinus panelė Melianija. — Juk tų daiktų negalima čia palikti vienu.

Ir tuojau pat dingterėjo jai, kad ta vizita gal pasi-taikė kaip tik labai laiku. Juk visas jos kraitis kaip ant delno...

— Aš šią savaitę dežuruoju, tai būtinai turiu eiti — pasakė panelė Kornelija. — Juk reiks kuo nors svečius pavaišinti.

— Aš, būdama vyriausioji dukterė, būtinai turiu išeiti prie svečių, — tarė vėl panelė Melianija. — To reika-lauja elementariausis mandagumas. Gal tu, Malvute, pabūtumei čia valandėlę?

— Sena būdama, nebevalioju. Kieno kraitis, tas ir tepasilieka, — atsakė p. Malvina ir nuėjo namo paskui p. Korneliją.

Panelė Melianija, viena pasilikus, neramiai vaikš-čiojo po sodną, nebežiūrėdama nė į kraitį. Gal kaip tik ji labiausiai patiktų... Klebonas sakė, kad jis toks rim-tas žmogus...

Bet jos neramumas neilgai tetruko. Ant takelio pa-sirodė augštas, kresnas ponios Mineikienės stuomuo.

— Meiliute, atėjau tavęs pavaduoti. Žinai, atvažiavo klebonas su vaistininku. Eik prie svečių. Aš čia pasė-dėsiu. Stengkitės būti kuo meiliausios. Partija gera, ką besakyti. Nors, girdėti, pusę tužmokėjęs už aptieką, bet pridėjus jūsų kurios nors dalį, būtų visai neblogai. Da-bar aptieka geriau negu dvaras. Gal Dievas ir duos.

Kai panelė Melianija mažumą pasipuošus įėjo į sa-lioną, svečiai ir dvi jos seseri jau kalbėjos apie orą. Jos žvalios akys čiuzterėjo per visą vaistininko stuomenį, nuo galvos ligi kojų, ir visai pasitenkino. Pilka, elegan-tiška eilė, švankus vidutinio ūgio stuomuo, smaili, gelsva barzdelė, auksinis pince-nez ant nelabai taisyklingos no-sies, nedidelė plikės pradžia — viskas darė labai pa-doraus ir rimto įspūdžio.

— Truputį per liesas, — pamanė panelė Melianija, — bet tai dėl to, kad neseniai grįžęs iš Rusijos. Nė kas. Rū-pestingai globojamas, atsigaus. Plikutė? Ak, lai nors de-šimtis!

Tokį pat įspūdį reiškė ir kitų dviejų panelių veidai. Nes visos trys sesers, nors kartais susiginčydavo dėl mažmožių, svarbesniuose dalykuose visumet turėjo tą pačią nuomonę ir laikė tų pačių principų.

Kalbėjo vis klebonas ir panelės. Vaistininkas retkar-čiais teikė kokį žodį. Ir visos trys sesers vienkart pa-manė:

— Matyti, flegmatikas. Tai didelis pliusas vyre. Žmona tikrai bus viršuje, ne apačioje.

— Kaip tamstai patinka mūsų apylinkė? — paklausė panelė Melianija.

— Man visur patinka ir visur gera, vadinasi, bitik Lietuvoje, — atsakė vaistininkas.

— Tai tamsta toks savo šalies mylėtojas?

— Taip. Aš visados maniau, vadinasi, kad visur gera, bet namie geriausia. O dabar jaučiu tai dar stipriau, išė-

jės bolševikų pragarą ir radęs Lietuvą nepriklausoma valstybe ir viskas.

— Visai sutinku su tamsta, — tarė panelė Melianija.

— Dėl to mes visados ir sėdime namie, kaip prirakintos.

— Nė į Rusiją nebėgome, nors tiek žmonių aplinkui lėkė, kaip varomė, — pridėjo panelė Kornelija.

— Tisą laiką kentėjome čia pat ir su vokiečiais ir su įvairiais bolševikais, — užbaigė panelė Malvina. Ir tuojau paklausė:

— Tamsta papratęs gyventi mieste. Ar ne nuobodu provincijoje?

— O ne. Aš labai mėgstu kaimą, vadinasi, ir man niekumet nėra nuobodu.

— Ir aš visados stebiuos, kaip galima nuobodžiauti. Kaime taip gražu, tiek poezijos. Aš nekenčiu miesto ir...

Bet panelė Malvina nepabaigė, pertraukta panelės Melianijos:

— Aš ne tik nenuobodžiauju, bet man vis, rodos, permaža to laiko. Tiek yra visokio darbo namie.

— Aš niekada nenorėčiau gyventi mieste, — pridūrė panelė Kornelija.

Vaistininkas, tarsį pavargęs bekalbėdamas, vis tylėjo. Tad panelė Melianija pasiūlė svečiams pasivaikščioti po sodną.

— Tiesa, kad dabar nuodėmė tupėti kambaryje, — tarė klebonas.

Ir visi nuėjo, išskyrus p. Korneliją, kuri gavo pasilikti dėl ūkio reikalų. Apėję aplink darželį prieš namą ir pasigrožėję žydinčiomis rožėmis, svečiai, panelės Melianijos vedami, nuėjo į sodną, tiesiai į tą vietą, kur kabojo kraitis. Ten, ant suolelio po obelimi, sėdėjo nerdama ponė Mineikienė.

— A, ponitėlė čia nuo svečių pasislėpusi! — juokė klebonas. — Bet mes vis dėlto radome.

— Atsiprašau, atsiprašau, kelbonėli — teisinos ponė Mineikienė. — Su tamstomis būtų man šimtą kartų maloniau, bet ką darysi, kad ot, turiu, sergėti Meliunės kraitį.

— Panelės Melianijos kraitį? — nusistebėjo klebonas. — Ar girdi, pone Petrai? Žiūrėk, kokių Lietuvoje tebesama kraičių. Ar esi matęs kame nors tokią gaušybę? Štai ir turi dar vieną priežastį savo patriotizmui dar labiau pastiprinti.

Vaistininkas žiūrėjo į ilgą virvę, nusvirusias po balta našta, lyg medžių šakos po storu sniego sluogsniu, ir margojančius įvairiomis spalvomis divonus ir atkloides, ir jo veide buvo matyti didelė nuostaba. Jam, per visą savo amžių neturėjusiam daugiau per šešerius marškinėlius, o dabar, iš Rusijos sugrįžus, vos pusę to skaičiaus tepasiekusiam, jam, ką tik mačiusiam tokių baisų skurdą, tiek žmonių visiškai be marškinių, toks turtas atrodė tiesiog kažkas pasakiška.

— Ir visa tai, vadinasi, yra vieno asmens? — paklausė jis.

— Taip. Tai mano vienos, — kukliai atsakė p. Melianija.

— Aš ir antroji sesuo turime taip pat katra sau tokį pat kraitį, — pridūrė Malvina.

— Na, nevisai tokį pat. Dar toli gražu. Ypač tau, — tarė panelė Melianija.

— Nes tu daug daugiau laiko turėjai ruošti. Bet dėl to maža nelaimė. Atėjus reikalui, per vieną mėnesį pavysiu tave, pamatysi, — atsikirtė panelė Malvina.

Klebonas atsisėdo šalia ponios Mineikienės ir ėmė su ja kalbėtis, o panelės, paėmusios į savo tarpą vaistininką, ėmė vaikščioti takeliais vis aplink kraitį. Jiedvi nesiliaudamos, per viena kitą, šnekėjo ir šnekėjo, kad visas jų kraitis — tai jų pačių rankų darbas, kad jos niekumet neįmančios siuvėjos, nes tai esąs pinigų be reikalo mėtymas ir tt. Vaistininkas žiūrėjo vis į kraitį, klausė, labai retai teatsiliepdamas, ir mąstė, kad vis dėlto neblogo būtų gavus žmoną su tokiu kraičiu. Baltinių neberekėtų pirkti lig amžiaus galo... o dabar jie tokie brangūs...

Ir taip vis panelės kalbėjo, o vaistininkas tylėjo ir mąstė, kol p. Kornelija atėjusi paprašė pusvakarių, po kurių svečiai tuojau išvažiavo namo.

Vos pravažiavus pro vartus, klebonas tarė:

— Sveikinu, pone Petrai, sveikinu! Veni, vidi, vici! Ir, rodos, visas tris. Bet kokį išpūdį pats jauti? Degu nekantrumu sužinoti.

— Ką gi? Panelės, matyti, doros, vadinasi, darbščios, geros šeimnininkės. O kraitis, kraitis! Kaip gyvas gimęs nebuvau matęs tiek skalbinių.

— Bet aš noriu žinoti išpūdį širdžiai. Kuri įstrigo?

— Kaip gali įstrigti taip ūmai. Tiesą pasakius, gražumo jos nėra gražios, vadinasi. Ir bent kiek kaip ir persirpusios.

— Su gražumu, brač, nei arsi, nei akėsi. O dėl persirpimo — juk ne kriaušės, kad to paisytumėi.

— Aš gražumo nelabai ir težūriu. Taip tik pasakiau, vadinasi. Ačiū Dievui, nebus pienburnis.

— Na tai sakyk, kuri labiausiai patiko? Prie kurios ketini kreipti savo afektus?

— Čia ir yra mįslė — kuri? Visos vienodo gražumo, vadinasi, visos, vienodo augumo, visos lygiai šnekios, visos turinčios vienodą kraitį ir viskas... Būk dabar gudrus, vadinasi, ir pasirink. Kad bent žinočiau, vadinasi, kuri ištekęs bus geriausia lietuvė. Dabar visos sakos mylinčios savo kraštą, visos čia visumet sėdinčios, visoms čia esą geriausia...

— Čia tai jau tikriausiai visos bus vienodos. Kiekviena ištekęs talkinsis prie vyro, norėdama būti gera žmona.

— Tai būk dabar gudrus, vadinasi, ir pasirink...

Vargšas vaistininkas buvo labai susirūpinęs.

— Kad tu, brač, ir mulkis! Na, merginkis prie jauniausiosios, jei taip bijai to persirpimo.

— Hm... Kad, rodos, jos liežuvėlis, vadinasi, kaip ir apysmailis. Aš to baisiai bijau.

— Tai drožk prie vyriausiosios. Ji rimčiausių metų, o juk kaip tik mėgsti rimtumą. Jos ir kraitis rimčiausias...

— Kad kraitis visoms būsiąs lygus.

— Žinai ką? Romėnų būta išmintingų žmonių. O jie juk sakė: Media via aurea. Tad geriausia eik viduriniu keliu ir pirškis vidutinajai. Matei, kaip ji meiliai vaišino ir ragino ir arbatą pilstė.

— Kad visos ragino ir vaišino. Arbatą, tiesa, viena

teplisťe, vadinas, bet neabejoju, kad visos moka tą darbą, vadinas.

— Na tai kuri po šimts pyptių?

— Kažin...

— Jei tik tai kas nežino, o pats nieko, tai belieka palaukti. Lauksime, gal Dievo valia koku nors būdu pasireikš.

*
*
*

Kelioms dienoms praėjus po tos vizitos, vietinė labdarų draugija, kurios klebonas buvo pirmininku, o vaistininkas — raštininku, nutarė įsegti miestelyje ligoninę kelioms lovoms. Reikiamų daiktų nutarė pasirinkti nuo gailėstingų aukotojų. Kai, posėdžiui pasibaigus, vaistininkas gėrė su klebonu arbatą, klebonas, bakšterėjęs sau per kaktą, ūmai sušuko:

— Eureka, pone Petrai! Jau žinau, koku būdu gali pasireikšti Dievo valia!

Vaistininkas žiūrėjo į kleboną akis išplėtęs.

— Na, kurią rinktis. Puikiausia! Rytoj važiuojame mudu pas poną Mineikų ir prašome aukų ligoninei. Kuri daugiausia duos iš savo kraičio, ta pasirodys turinti geriausią širdį — galima sakyti, ir daugiausia patriotizmo. Ergo — tą ir pasirinksi.

Klebono mintis begalo patiko vaistininkui.

— Aš neabejoju, vadinas, kad mudu ten puikiai laimėsime, — tarė jis sujudęs. — Tokia galybė to kraičio ir viskas! Aš nesu, vadinas, iškalbus, bet kai tamsta, klebonai, imsi aiškinti, kad čia toks geras darbas, vadinas, kad čia toks kruvinas reikalas, kad čia viskas, tai tikriausiai gerai pasipelnysime. Bet, man rodos, vadinas, kad nė aiškinti nereikia, juk jos pačios žino, čia nuolat gyvendamos. Juk iš tokio pertekliaus duoti skalbinių vienai lovai, juk tai, vadinas, patys niekai. Lašas jūroje ir viskas. Ar ne tiesa, klebonai?

— Aišku, kaip saulė, pone Petrai.

— Juk iš tokios gausybės be naudos stovinčių daiktų neduoti, vadinas, kokios šimtosios dalies nieko neturintiam vargšui, tai, jau, vadinas, nė krikščioniui nepadoru bevardintis ir viskas.

— Matysim, matysim. Kaip dažnai, pone Petrai, mums nepadoru beturėti tą vardą.

Kitą pavakarį klebonas ir vaistininkas antru atveju žengė per poną Mineikų slenkstį. Kraičių vėdinimas jau buvo užbaigtas, ir panelės nebevedė svečių į sodną. Buvo begalo meilios ir vaišingos. Visos trys atsidėjusios klausės kalbos klebono ir vaistininko, kurs šį kartą apgalėjęs savo nešnekumą, stengė išrodyti ligoninės reikalingumą ir naudą ir pareikšti vilties, kad panelės prisidės prie to darbo pagal savo išgales. Visos trys pritarė gražų sumanymą, nusistebėjo svečių pasišventimu ir prižadėjo iš savo pusės padėti, kuo begalėdamos.

— O ką, klebonai, ar nesakiau? — tarė begalo nudžiugęs vaistininkas, grįžtant įdviem namo. — Galvą dedu, kad kiekvieną, vadinas, surengs po lovą. Juk viskas gatava, tik imk ir duok. O viena, žinoma, dar ką

nors, vadinas, pridės viršaus — kuri geriausios širdies, vadinas. Jos, matyti, labai doros, geros panelės, gailėstingos ir viskas. Ta geriausiaji man rodos, dar kokius marškinius pasiū. Bet kuri?

— Matysim matysim. Juk rytoj žadėjo atsiųsti. Tad rytdieną išspręs tavo likimą, pone Petrai.

Tartum užgautas tos minties rimtumo, vaistininkas nutilo. Žiūrėjo į vis šviesiau žibantį mėnesio ragą, į kelias ką tik užsidegusias žvaigždes, kurios taip linksmai mirkčiojo jam nuo augštybių, tarsi sakė: bus gerai, bus gerai! ir svajojo, kad štai gal po ilgų vargų ir klajonių gale sulauks ramių dienelių savo krašte, su geraširde žmona prie šalies ir glaudžiais vaikučiais prie kelių — nuosavioje vaistinėje, be skolų...

Klebonas irgi tylėjo, gal nenorėdamas tų svajonių trukdyti, o gal ir pats verpdamas savo svajonių siūlą tą gražią vasaros naktį.

Ryto metą, klebonui vos sugrįžus po mišių ir pradėjus pusryčiauti, įėjo mergaitė nuo ponų Mineikų ir padavė laišką ir apvyturta su popieriu nedidelį pundelį, į kurį žvilgterėjus, klebono širdį suspaudė liūdnas nuėjimas. Perplėšęs voką, surado tokį laišką, panelės Melianijos rašytą: „Gerbiamas kunige klebonai! Siunčiu nuo seserų ir savęs tris daiktus ligoninei su širdingais linkėjimais, kad tas naudingas ir gražus darbas kuo geriausiai pasisektų“.

— Štai tau ir lovos! — sušuko klebonas ir, nepabaišęs nė kavos, nuėjo į vaistinę, pasibraukęs po pažastim pundelį.

— Štai tau ir trys lovos ir dar geriausios širdies priedas! — tarė mesdamas pundelį ant stalo ir rodydamas vaistininkui laišką.

Sis, perskaitęs, nenorėjo tikėti savo akimis.

— Negali būti! Ar tat gali būti, klebonai, kad iš tokios gausybės, vadinas...

Neapsakomai nustebęs, dar kartą perskaitė laišką.

— Aiškiai parašyta. Davė po vieną daiktėlį, vadinas! Pilnas sodnas kraičio...

— Bet pažiūrėkim, kas čia yra, — tarė klebonas. — Nedaug tai nedaug, bet juk mums rūpi, kuri davė jei ne daugiau už kitas, tai bent geresnį daiktą.

Vaistininkas mostelėjo ranka.

— Dabar jau vis tiek. Kietaširdės ir viskas...

Atrišęs pundelį, klebonas rado dvi drobuli ir vieną užvalkalą. Visos trys aukos buvo vienodo amžiaus, vienodos vertės ir vienodos medžiagos.

— Iš tokios gausybės... Iš tokio pertekliaus... — kalbėjo vaistininkas, liūdnai kinknodamas galvą.

— Ar girdi, pone Petrai, ar matai? — pyko klebonas. — Kad tave bala! Ir čia visos, kaip viena! Ir ką dabar bedarysi?

Bet ponas Petras šį kartą nėmaž nesvyravo. Ilgai nemąstydamas, atsakė griežtų griežčiausiai:

— Nieko nebedarysiu. Tegul Dievas jas laimina, visas tris, ir tegul jos sveikos daugina savo kraičius lig šimto metų. Aš jų netrukdysiu.

Panelės Mineikaitės nebeatė daugiau vaistininko savo namuose. Jos ir šiandien tebedidina ir tebevedina savo kraičius.

Britis svetur

LIETUVIŲ KONGRESAS ČIKAGOJE

1953 metų lapkričio 27 ir 28 dienomis Čikagoje įvyko Lietuvių Kongresas. Šis kongresas buvo sušauktas Amerikos Lietuvių Tarybos pastangomis. Kongrese dalyvavo per 1 000 asmenų, kurių didžiumą sudarė žymūs įvairių Amerikos lietuvių organizacijų veikėjai. Lietuvių Kongresą Čikagoje JAV prezidento vardu pasveikino atsilankęs valstybės sekretorius Mr. Lourie. JAV prezidentas savo sveikinime pasidžiaugė Amerikos lietuviais, jų sveika iniciatyva, darbštumu. Šios teigiamosios būdo savybės atvesiančios lietuvius prie Lietuvos išlaisvinimo.

Amerikos Lietuvių Kongresas priėmė eilę rezoliucijų, liečiančių darbus, susijusius su Lietuvos laisvinimu. Taip pat priimta rezoliucijų visuomeninio darbo ir tarpusavio susiklausymo reikalu.

SAVŲSIOS SPAUDOS VAJUS

* Kanados lietuvių bendruomenės vadovybė nutarė visose Kanados lietuvių kolonijose praveisti lietuviškosios spaudos vaju. Vajaus metu numatoma aplankyti kiekvieną lietuvių ir paakinti užsakyti nors vieną lietuvišką laikraštį.

* Rengs Lietuvių Dienas. Be to, Kanados lietuvių bendruomenė nutarė kas metai pradėti rengti Kanados Lietuvių Dienas.

VOKIETIJOS LIETUVIŲ GYVENIME

* 100 liudininkų Kersteno Komisijai. VLIKO Lietuvių Išlaikymo Tarnybos atstovui 100 Vokietijoje gyvenančių lietuvių pateikė vertingų liudijimų apie Lietuvos pavergimą ir sovietų savivaliavimus Lietuvoje. Pateiktą medžiagą persiūsta JAV Kongreso Komisijai, vadovaujamai senatoriaus Kersteno, kuri tikria Lietuvos, Latvijos ir Estijos pavergimą.

* Kalėdinės dovanos. Vokietijos lietuviai, gyveną stovyklose, naujose butų kolonijose ir privačiai, kurie verčiasi bedarbių pašalpa, artėjant Kalėdoms sulaukė BALFo siuntų, kurios buvo gana gausios. Kiekvienas bedarbio pašalpą gaunąs lietuvis gavo po didesnį kiekį sviesto (5—7 svarus asmeniui). Kalėdų proga vokiečių socialinės istaigos taip pat parėmė, vienguniui išmokėdamos po 30 DM, kiti šeimų nariai gavo po 10 DM.

MENO IR KULTŪROS SRITIS

* Lietuvių rašytojų kūryba radio bangomis. Nuo 1953 metų spalio antrosios pusės čikagiškio „Margučio“ radio programos praplėstos kultūriniu pusvalandžiu, kuris pavadintas „Pelkių Žiburėliu“. Šio pusvalandžio metu, kuris duodamas kas sekmadienį ir kurio programą paruošia „Sviesos“ Sambūrio Čikagos skyrius, radio klausytojai supažindinami su lietuviškojo kultūrinio gyvenimo paraiškėmis ir ypač su savaisiais rašytojais bei jų kūryba. „Pelkių Žiburėlio“ pusvalandžiuose jau buvo

pateiktos Balio Sruogos, Vinco Krėvės, Kazio Binkio ir kt. savų rašytojų kūrybos apybraižos.

* K. V. Banaičio muzikos studija veikia Brooklyne, kuri turi nemažą pasisekimą.

* Koncertuos brolis ir sesuo. Pianistas A. Kuprevičius ir jo sesuo smulkininkė Elena Kuprevičiūtė ateinančiais metais numato suruošti koncertų Amerikos ir Kanados lietuvių kolonijose. Gyvena Argentinoje.

* Grįžo studijuoti. Pastaruoju metu Vokietijon grįžo baigti medicinos studijų du lietuviai iš Kanados. Prieš penkerius metus įjedu nuvyko Kanadon, kur užsidirbo pinigų ir dabar grįžo Vokietijon. A. Šalkauskas studijas tęsia Mūncheno universiteto medicinos fakultete, o K. Ašoklis priimtas į Bonnos universiteto medicinos skyrių.

Taip pat 1953 metų pabaigoje iš Kanados Paryžiun persikėlė meno studijuoti Gaputyte.

* 100 lietuvių studentų Argentinoje. Argentinos universitetuose šiuo metu studijuoja apie 100 lietuvių studentų. Argentinos universitetus iki šiol tebaige 10 lietuvių.

* Amerikos universitetuose šiuo metu studijuoja per 200 lietuvių studentų. Didžiuma studijuojančių pasirinkę technikos mokslus.

SVETIMŲJŲ TARPE

Lietuvos tautodailė 1953 metų lapkričio 1—8 dienomis buvo plačiai atstovaujama New York'e vykusioje Tarptautinėje Parodoje. Šioje parodoje dalyvavo Amerikos lietuvis, ypač pateikusios gausių tautodailės dirbinių, kuriais domėjosi parodos lankytojai.

* Metinėje kanadiečių parodoje šiemet pirmą kartą dalyvavo ir lietuviai su 97 eksponatais. Centrą puošė Lietuvos Vytis. Lietuviškais eksponatais kanadiečiai gyvai domėjosi ir apie juos šiltai atsiliepė.

SALPOS SRITYJE

Detroito lietuviai BALFo talkintojai spalio eigoje dvi dienas vykdė vaju, kario metu buvo renkami pinigai sušelpiti šalpos reikalingus Europoje palikusius lietuvius. Vajaus metu, kurį vykdė 210 rinkėjų, buvo surinkti 4 575 doleriai.

Panašios viešos piniginės rinkliavos buvo vykdomos ir visoje eilėje kitų JAV lietuvių kolonijų.

PAIEŠKOJIMAI

Jonas Lapinskas ieško tėvų, brolių ir seserų, paskutiniu laiku, prieš užeinant sovietams, gyvenusių Šiaurios. Ką nors žinantieji prašomi pranešti Lapinskui, 17 Stanley Ave., Toronto, Ont. Canada.

Paieškomas Vitas Jurėnas, gyvenęs Zeedorfo stovykloje. Paieško dėdė Miscinskis. Rašyti TREMTIES redakcijai. Gautieji laiškai bus persiūsti Miscinskui, gyvenančiam Argentinoje.

Pro gerą ir uždarą

SVETIMIEJI VIETOJE LIETUVIŲ

Buv. Tilmanso fabrikui Kaune, kuris dabar vadinamas „Pergalė“ ir kurio vienas skyrius gamina Rusijai turbinas, vadovauja K. Surkin * Vilniaus „Laisvės“ vardo siuvyklai vadovauja F. Miturev * Šiaulių „Alebrasto“ fabrike direktoriauja P. Curčėn * Vilniaus „Elfos“ fabrikui vadovauja P. Zaicev * Pabaltijo geležinkelių viršininku yra Krasnobajev * Prie Raudondvario veikiančiai traktorių brigadai vadovauja Aleks Lichovski, agronomo pareigas eina Dineško, o traktorininku yra Seriakov * Dzeržinskio vardo Vilniaus tabako fabriko planavimo skyriaus viršininku yra Berenstein.

PAPEIKIMAI

* Panevėžio rajono „Raudonojo Partizano“ kolchozui pirmininkauja Jonas Mačiūta, kuris „valdovų“ kaltinamas statybai skirtos medžiagos sunaudojimu kurui.

* Gyvulinkystės sužlugdymu kaltinami Kelmės „Pergalės“ kolchozo pirmininkas Bronušas brigadininkas Maziliauskas ir melžėjos Kančauskienė su Janušauskiene.

* Neįvykdė plano. 1953 metų lapkričio 12 dienos „Tiesoje“ pateiktas aprašymas Kauno partinės konferencijos, kuri konstatavusi, jog „33 įmonės bei artelės neįvykdė dešimties mėnesių plano“. Miesto pakraščiuose trūksta valgyklų ir kitų parduotuvių. Prokuratūra ir milicija silpnai kovoja su spekuliantais ir valstybinio turto grobstytojais...

PASIGYRIMAI IR NUSISKUNDIMAI

* Pavergtos Lietuvos statybos ministeris J. Maniušis 1953 metų lapkričio 12 dienos „Tiesoje“ giriasi, kad dabar Lietuvoje statyba vykstanti ir žiemą, nes aprūpinta pirmarūšėmis technikinėmis priemonėmis, o V. Kučinskas iš Marijampolės skundžiasi, kad į jo butą jau antri metai lyja lietis ir niekas netaiso stogo, gi Kaune gyvenanti rusų kario žmona R. Šandina sako, kad jos kambario temperatūra niekuo nesiskiria nuo lauko temperatūros.

* Be susisiekimo priemonių. Šėtos apylinkės ligoninės vedėjas K. Adomaitis „Tiesoje“ skundžiasi, jog norint pasiekti Kėdainius nėra jokių susisiekimo priemonių, dėl to, reikalui esant, tenka pėsčiomis žygiuoti.

KIEKVIENAS LIETUVIS MOKA PAVERGĖJUI

Laisvosios Europos lietuviškasis žinių skyrius, vadovaudamasis Sovietų Sąjungos valstybinio biudžeto duomenimis ir duomenimis pavergtosios Lietuvos biudžeto, nustatė, kad 1952 metais įvairių mokesčių pavidale (neįskaitant gautų pajamų iš susisiekimo, pašto ir kolchozininkų mokesčių už turimus darbus) surinkta ir sovietų išdan lietuvių įmokėta 4 000 milijonų rublių arba (skaitant oficialiu kursu) 1 000 milijonų dolerių. Dalį tų pinigų sovietai gražino Lietuvos išdan, tačiau sau Kremliaus išdas iš Lietuvos išplėtytų pinigų pasiliko 625 milijonus dolerių vienerių metų būvyje. Atsižvelgiant į tai, kad žymi dalis lietuvių ištremta Sibiran, gi dalis pasitraukė į Vakarų, tad kiekvienas Lietuvoje likęs lietuvis, įskaitant senelius ir tik ką gimusius kūdikius, kas metal Sovietų Sąjungos išdan turi įmokėti per 1 000 rublių, kuriuos jis uždirba atlikdamas vergiškus darbus ir būdamas visiškai nuolintas.

* Neremontuojama skaitykla. Plikių (prie Klaipėdos) skaityklos vedėjas Stasys Lekšius skundžiasi, kad jo vadovaujama skaitykla patalpinta „apgriuvusiose patalpose“, kurių niekas jau antri metai neremontuoja.

* Nusipirko laikrodį. Ignalinos G. Giros vardo kolchozininkai L. Martinonis ir Alf. Mikoliūnas nusipirko laikrodį. Šio kolchozo pirmasis į darbą išėjęs Petras Pivoriūnas.

* Maskviškius rengia Vilnius. Vilniaus „Lelijos“ vardo siuvyklos darbininkas Urbanavičius paskutiniu laikumi Maskvoje ir, grįžęs Vilniui, pareiškė, jog „Lelijos“ pagamintų drabužių Maskvoje daugiau dėvima, negu Vilniuje (o taip yra dėl to, kad reikia aprūpinti „visa kuo sočiau“, tėvynę“. Red.).

* Dalinasi gautomis prekėmis. Dusetų prekybos bazės direktorius Irsovas, gavęs prekių, pirmiausia joms aprūpina savo giminačius ir gerus pažįstamus. Jei kas palieka, tuo atveju duoda ir apylinkės parduotuvėms. (Komentaras: jei viskuo būtų sovietų pavergtą Lietuvą pertekusį, kaip kad nuolat mėgsta girtis darbininkai „valdovai“, tuo atveju nereikėtų skųstis, kad tariamo direktoriaus artimieji graibsto prekes. Jų socialiai esant niekas negraibstytų. Red.).

* Nauji specialistai. Pastaruoju metu Lietuvoje daug kalbama apie reikimą pakelti žemės ūkį ir gyvulinkystę. Neseniai šaukė ir įtikinėjo, kad Lietuvoje niekad taip nebūta pertekusio gyvenimo, kaip dabar. Praėjusį rudį buvo varu iš miestelių varomi gyventojai padėti nuimti derlių. Dabar varu į kolchozus varomi žemės ūkio specialistai. „Tiesa“ informuoja, kad į Vilijampolės rajoną pasiūsta žemės ūkio specialistų. Zootechnikai Ivanauskas ir Laušys pateko „Ažuolo“ kolchozan.

BIIJO BŪTI NAMUOSE

Vilniaus radio siųstuvas informuoja, jog „Baltijos“ valstybinio žuvų tresto laivas praėjusią vasarą tris mėnesius plaukiojęs Atlante ir gaudęs silkes. Grįžę iš žūklavimo žvejai pasisakė sutinką savanoriškai ištisus metus Atlante gaudyti silkes (Matomai „savanoriškai“ pasižadėjo dėl to, jog bijosi būti priešo pavergtuose namuose, nors ir į Atlantą vyksta ne vieni, bet lydimi ginkluotų rusų sargybinių).

SKEVELDROS

Bendruomenė lygi nuliui

Čikagiškiuose „Atspindžiuose“ vienas leidėjas vietos bendruomenę už lietuvių kalbos gramatikos išleidimą sulygino su nuliu (kadangi tasai leidėjas pats norėjęs iš bendruomenės skolytais pinigais tąją gramatiką išleisti, o bendruomenė, vietoje skolinusi pinigų, pati parūpino leidimą). Bendruomenę lygindamas nuliui, leidėjas save įprasmino skaičiuje. Jis rašo:

„...reikėtų atsiminti, kad nulis, pastatytas prieš bet kurį skaičių, jo reikšmės nepakeis. Nulis gali pūstis kiek nori, vis tiek liks tik nuliu, o skaičius, kuris eis jo užpakaly, irgi liks toks pats, koks buvo“.

„Atspindžiai“.

Palyginime padaryta esminė klaida: — jei bendruomenė lygi nuliui, tai ir jos dalis taip pat lygi nuliui. Taigi ir vasai leidėjas taip pat turėtų būti lygus nuliui. O jei būtų išimtis ir leidėjas tikrai būtų vertas kurio nors skaičiaus, tai ir tuo atveju jam būtų blogai, jei iš tiesų nuliu pavadinta bendruomenė (čikagiškiai lietuviai) nuliu ir pasidarytų. Nulis, kaip bereikšmis, anot leidėjo, galėtų, pavydžiui pasidaryti visa kam abuojus, taigi ir leidėjo leidžiamais leidiniais. Tuo atveju „skaičiui“ (leidėjui) nieko kito negalėtų likti, kaip vėl grįžti fabriko šluoti...

Aukso mintis

„Reikia darbų, ne žodžių“

„Santarvė“.

Nuo čia ir reikėtų pradėti.

Vienodos nuomonės

„...netikiu, jog būtų teisinga ir padoru garsiai skelbti, kad štai iš tremties vadovaujame, net su įgaliojimais (!), visai lietuviškai rezistencijai“.

Bronys Raila, „Dirva“.

Tikra tiesa, mielas Brony, kad šitaip elgtis negražu. O tokių „begėdžių“ vis daugiau atsiranda. Andai ir aš iš vieny tremty rezistentais pasidariusių (tik ne tu, apie kuriuos Sveikas kalbi) gavau corpus delicti, kad tik jie galį kalbėti rezistencijos vardu. Štai ir įgaliojimus turi.

Taip pat atsakiau, kad šitaip elgtis ir negražu ir nepadoru...

Tikra tiesa...

„Lietuviškos vienybės reikalas jau senai yra subrendęs ir net perbrendęs, o jos mes vis dar neturim. Vieno kito nugrauztkaulio lietuviškam reikalui numetimas dalyko nepataiso — lietuviškas pasišlapinimas dar toli gražu lietuviškos srovės nesudaro“.

„Laisvoji Lietuva“.

Tikra tiesa, kad pasišlapinimas toli gražu ne tik lietuviškos srovės, bet ir sąjūdžio nesudaro.

Kai dėl vienybės — gal dar įsteigti kokį sąjūdį, pavydžiui specialiai šaukti vienytis. Kai daugiau tokių šauklių rasis, gal iš tiesų ir vienybė bus pasiekta?...

ARVYDAS RIGMANTAS.

TREMTIES LEIDINIAI

V. Mykolaitis-Putinas

ALTORIŲ ŠEŠĖLY

trijų dalių romanas, gvildenąs kunigo ir peoto pašaukimo problemą. TREMTIES išleistas vienoje knygoje. Laida išsisėmus.

Ignas Šeinius

KUPRELIS

klasikinė apysaka žinomojo mūsų rašytojo.

Vytautas Alantas

PRAGARO POŠVAISTĖS,

netolimą metų vaizduojąs romanas, susilaukęs didžiausio dėmesio.

R. Spalis

DIDŽIOSIOS ATGAILOS,

novelės, kuriose pulsuoja gyvas gyvenimas su gyvais žmonėmis.

Jurgis Savickis

ŠVENTOJI LIETUVA,

romanas. Iki šiol Jurgis Savickis mūsų literatūroje tebuvo žinomas kaip grakštus novelistas, ir tragiškus gyvenimo momentus vaizduojąs su šypsena. „Šventoji Lietuva“ yra pirmasis Savickio romanas, kuriame vaizduojama lietuviškos buities iškarpa caristinės verguvės metais. Ir romane Savickis sutinkamas su ta patia šypsena, kaip ir novelėse.

R. Spalis

GATVĖS BERNIUKO NUOTYKIAI, nepaprastos intrigos didžiulė apysaka jaunimui ir senimui.

DR. VINCO KUDIRKOS RAŠTAI,

originalioji kūryba ir publicistika žymiojo Varpininko, Lietuvos himno autoriaus. Atspausdinta vienoje knygoje.

Kazimieras Barėnas

GIEDRA VISAD GRĮŽTA,

novelių rinkinys. Vyraująs motyvas — lietuvis savo namuose, savo žemėje. Jo žmonės įvairūs, kaip ir pats gyvenimas. Geri ir blogi, bet visi gyvi ir mieli.

Visi TREMTIES leidiniai įrįsti patvairiuose drobės viršeliose. Graži bibliotekos puošmena ir puiki dovana. Gaunami pas įvairiose šalyse esančius TREMTIES atstovus.

TREMTIES Leidyklos adresas:

Simas Miglinas,

c/o TREMTIS,

(13b) Memmingen

Postfach 2, Germany.

TREMTIES PASTOGĖJE

1954 METŲ TREMTIS

KODĖL DABAR PERSITVARKYTA?

Tokį klausimą gali pateikti ne vienas TREMTIES Bičiulis, paskutinį metų numerį gaudamas kito formato. Tą patį padaryti vertė ta aplinkybė, kad spaustuvių, kuriose spausdinama TREMTIS, įsigijo naują rotacinę mašiną ir negalėtų toliau spausdinti ligšiolinio formato. Teko apsispręsti pereiti prie spausdinimo plokščia mašina.

BARĖNO NOVELĖS „GIEDRA VISAD GRĮŽTA“

K. Barėno novelių rinkinys GIEDRA VISAD GRĮŽTA, išleistas TREMTIES leidyklos, jau išsiuntinėtąs lietuviškosios knygos Bičiuliams-platintojams kiek anksčiau prieš siunčiant šį TREMTIES numerį. Knyga 216 smulkios šrifto puslapių, įrašta giedrai žaliajo drobėje. Jos kaina Vokietijoje 10,— DM, Amerikoje ir Kanadoje po 3 dol., Anglijoje, Australijoje 15 britų šilingų arba 30 tarptautinių pašto kuponų, kurie tiesiogiai siunčiami TREMTIES leidyklai.

BELGIJOJE PANAİKINTA TREMTIES ATSTOVYBĖ

Iki šiol Belgijoje buvusi TREMTIES atstovybė panaikinama ir ateityje TREMTIES Bičiuliai, TREMTIES leidyklos leidinius ir TREMTI prašomi užsisakyti tiesiogiai per leidyklą. Užsakymai siunčiami šiuo adresu:

Simas Miglinas,

c/o TREMTIS

(13b) Memmingen

Postfach 2, Germany

TREMTIES metinė prenumerata 30 tarptautinių pašto kuponų, kurie įgyjami paštuose. Perkant kuponus stebėti, kad pašto valdininkas juos suantspausduotų pašto spaudu.

PRENUMERAVIMOSI LAIKAS

1953 metų gruodis ir 1954 metų sausis ir vasaris skelbiami TREMTIES prenumeratos mėnesiais. TREMTIES Bičiuliai, šių mėnesių eigoje užsisakę TREMTI ir leidyklai atsiuntę metinę prenumeratą (Vokietijoje 8 DM, Amerikoje ir Kanadoje 3 dol., kitose šalyse 30 pašto kuponų ar dviejų dolerių vertės valiuta, kur yra sąlygos ją svetur išsiųsti), gauna nemokamai dovanų pasirinktinai vieną vertingą veikalą, Igno Šeiniiaus klasikinę apysaką KUPRELĮ arba Jurgio Savickio romaną ŠVENTOJI LIETUVA. Siunčiant prenumeratą pažymėti, kuris veikalas pageidaujamas.

Šių mėnesių eigoje užsisakiusieji TREMTI lengvins leidyklos darbą ir mažins prenumeratos persiuntimo išlaidas, kurios žymiai padidėja siunčiant keliais atvejais.

GARBĖS PRENUMERATA DVIEM VERTINGOM KNYGOM

1954 metų I-jį pusmetį TREMTIES Leidykla išleidžia du vertingus veikalus: R. Spalio „Gatvės Berniuko Nuotykių“ trilogijos antrąją dalį ANT RIBOS ir mūsų rašytojų kūrybos rinktinę GINTARAI. Kiekviena knyga kainuos:

Vokietijoje 16 DM, Amerikoje 5 dol., kitose šalyse 100 tarptautinių pašto kuponų. Iš anksto abu veikalus užsisakiusieji bus išiešančiuose veikaluose atžymimi kaip garbės prenumeratoriai — lietuviškosios spaudos talkintojai tremtyje ir nemokamai gaus GATVĖS BERNIUKO NUOTYKIŲ knygą, kuri atskirame parduotuvėje kainuoja 16 DM arba 5 dol. Laukiama Tamstos talka.

TREMTIS leidžiama lietuvių išlikimo klausimams nagrinėti. Išeina Vakarų Vokietijoje nuo 1950 metų. Ligi 1951 metų pabaigos išejo kas savaitę. Nuo 1952 metų pradžios išeina kas mėnuo. Prenumerata metams: VOKIETIJOJE 8 DM, AMERIKOJE IR KANADOJE 3 dol., kitose šalyse metams 30 tarptautinių kuponų arba 2 dol. Redaktorius-leidėjas Simas Miglinas. Rankraščiai taisomi redakcijos nuožūra. Honoraras nemokamas. Už atspausdintus straipsnius atsakomybės imasi TREMTIES redaktorius.

Adresas: TREMTIS,
(13b) Memmingen,
Postfach 2, Germany

Spauda: Memminger Zeitung,
Verlagsdruckerei, Memmingen,
Schrankenplatz 6

	Sausis	V
Sekm.	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Pirm.	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Antr.	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Treč.	6 13 20 27	3 10 17 24 31
Ketv.	7 14 21 28	4 11 18 25
Penkt.	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Šešt.	2 9 16 23 30	6 13 20 27

	Balandis	Gegužis	Birželis
Sekm.	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Pirm.	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Antr.	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Treč.	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Ketv.	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
Penkt.	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
Šešt.	3 10 17 24	18 15 22 29	5 12 19 26

	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis
Sekm.	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Pirm.	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Antr.	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Treč.	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Ketv.	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Penkt.	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
Šešt.	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25

	Spalis	Lapkritis	Gruodis
Sekm.	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
Pirm.	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
Antr.	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
Treč.	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Ketv.	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
Penkt.	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
Šešt.	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25

Išidėmėtinios šventės: sausio 1 Nauji Metai; sausio 6 Trys Karaliai; Vasario 16 Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo diena; kovo 2 užgavėnės; kovo 4 Kazimiero Lietuvos Globėjo; balandžio 11 Verbos; balandžio 18 Velykos; gegužės 27 Šeštinės; birželio 6 Sekminės; birželio 17 Dievo Kūno; rugsėjo 8 lietuvių tautos šventė; lapkričio 1 Visų Švėtuju; lapkričio 23 Lietuvos Kariuomenės Diena; lapkričio 28 Adventų pradžia; gruodžio 24 Kūčios; gruodžio 25 Kalėdos.